

INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI
OCH ARBETSVETENSKAP

OM INTE...

En narrativ studie om hur bakgrund och organisatoriska hinder påverkar kvinnors narkotikamissbruk

Malin Eliasson

Examensarbete för
Master i kriminologi
30 hp
Handledare: Christel Backman
Vårterminen 2016

Abstract

Title: **If not...**

A narrative study about how social background and organizational obstacles affect women's drug abuse.

Author: Malin Eliasson

Supervisor: Christel Backman

Examiner: Micael Björk

Type of thesis: Master thesis in Criminology 30 educational credits

Educational credits: 30p, educational credits

Date: VT-2016

Aims and objectives: Drug abuse is not only a considerable public health problem, it's a serious social and societal issue that society should try its best to solve, or at least reduce. With this study, I would like to illustrate one important aspect of the social and societal issues, the situation for women drug abusers. By listening to their stories - about life, drug addiction and the organizational obstacles they have run into I hope to find out and identify what parts they have missed and what problems they have faced. I also want to highlight especially women's experiences, because I want the people who is involved in women drug addiction treatment reach a better understanding of why women get into drug addiction and why they often are unable to get out of it.

Method and data: From a hermeneutic perspective, qualitative and narrative interviews have been made with eight female drug abusers.

Results: Lack of control and lack of social bonds are the two most important factors that initially, along with other aspects such as sexual abuse and a problematic social upbringing, lead young women into drug abuse. Further, a strong feeling of being misunderstood by society as well as authorities and the lack of a home have kept them in drug addiction. What also became clear in the study was that all women had used techniques of neutralization to help them justify the criminal action of drug abuse.

Keywords: Drug addiction, Female addiction, Housing first, Techniques of neutralization, Social bonds, Organisation Theory.

Tack

Jag vill i första hand tacka de kvinnor som delat med sig av sin livsberättelse, utan er hade den här uppsatsen inte varit möjlig att genomföra. Tack också till min familj, vänner och kollegor som haft tålamod och stått ut med mig under denna vår när jag varit totalt uppslukad av uppsatsarbetet. Till sist vill jag tacka min fantastiska handledare Christel Backman. Alla som skriver en akademisk uppsats borde få ha en handledare som du.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	S: 6-8
1.1 Problemformulering och syfte	S: 6-7
1.2 Frågeställningar	S: 7
1.3 Förförståelse	S:7-8
1.4 Disposition	S: 8
2. TIDIGARE FORSKNING	S: 9-15
2.1 Varför börjar man missbruka narkotika	S: 9-11
2.2 Kvinnligt narkotikamissbruk	S: 11-12
2.3 Hur kan man förhindra ett kvinnligt narkotikamissbruk	S: 12-13
2.4 Samverkan istället för organisatoriska skarvar och hinder	S: 13-15
3. TEORETISKA PERSPEKTIV	S: 15-20
3.1 Social kontroll med sociala band	S: 15-17
3.2 Neutraliseringstekniker	S: 17-18
3.3 Organisationsteori	S: 18-20
4. METOD	S: 20-26
4.1 Den narrativa intervjun	S: 20-21
4.2 Hermeneutik	S: 21-22
4.3 Urval och access till fältet	S: 22-23
4.4 Genomförande och intervjuer	S: 23
4.5 Analysmetod	S: 23-24
4.6 Etisk reflektion	S: 24-25
4.7 Validitet och trovärdighet	S: 25-26

5. RESULTAT OCH ANALYS	S: 26-40
5.1 De kvinnliga respondenterna	S: 26-27
5.2 Bristande kontroll	S: 27-30
5.3 Känslan av att vara oälskad och betydelselös	S: 30-32
5.4 Psykisk ohälsa	S: 32-34
5.5 Den kvinnliga normen	S: 34-35
5.6 Inte mitt fel	S: 35-37
5.7 Organisatoriska hinder och misstro mot myndigheter	S: 37-39
5.8 Framtid	S: 39-40
6. AVSLUTANDE SAMMANFATTNING, DISKUSSION och REFLEKTION	S: 40-42
7. REFERENSER	S: 43-45
8. BILAGOR	S: 46-47
8.1 Bilaga 1 Informationstext	S: 46
8.2 Bilaga 2 Intervjuguide	S: 47

1. INLEDNING

I mitt arbete som fältassistent möter jag många missbrukande kvinnor som ofta uttalar de ord som jag valt att döpa min uppsats till: Om inte... Jag har fått höra de mest otroliga historier och tänker ibland att det inte är konstigt att en del vill fly den bistra verkligheten och använda sig av substanser som gör att de inte kan känna eller minnas.

Dödsorsaksregistret (Socialstyrelsen 2016) och toxregistret¹ visar på att narkotikarelaterade dödsfall stadigt ökar sedan 2005. År 2014 var det närmare 800 personer i Sverige som dog av narkotikarelaterade orsaker, en tredjedel av dem var kvinnor. Den som missbrukar narkotika riskerar både psykiska och fysiska sjukdomar och en stigmatisering av omgivningen. Detta är stora skäl till att se narkotikan som ett folkhälsoproblem.

Det finns också en ekonomisk aspekt från samhällets håll. Det är omöjligt att exakt räkna ut vad en kvinna som missbrukar narkotika kostar samhället. Dilemmat ligger i att avgöra vilka kostnader som genereras av just narkotikamissbruket. De uppskattningar som ändå gjorts är att 2008 beräknades samhällets kostnader för just narkotikamissbruk uppstiga till 24 miljarder (CAN, 2011). Siffran är ungefär uppdelad enligt följande: 26 % för sjukvård och socialtjänst. 27 % för statliga myndigheter, som preventerande arbete och rättsväsende. 42 % är indirekta expenser som produktionsförlust vid sjukskrivning, pension och för tidiga dödsfall. 5 % är de kostnader som framkommer i den privata sektorn, så som till exempel försäkringspengar. I en rapport från Nutek (2006) har man försökt sig på att presentera vad en person med ett aktivt narkotikaberoende kostar varje år. Beräkningarna är grundade på den välfärdskonsumtion som forskarna påvisat genom att undersöka den livsstil som en person med narkotikamissbruk anstränger samhällets ekonomi med. En kvinna som är narkoman kostar staten 1,4 miljoner per år. Kvinnan kostar staten betydligt mindre än mannen till följd av en rad olika orsaker. Den största orsaken är dock att män står för en betydande del av brottsligheten.

Jag är intresserad av att få kvinnornas perspektiv och bjuda in dem till att berätta om vad som hade hindrat dem i ett initialt skede att påbörja en missbrukskarriär och hur de blivit och blir behandlade av olika aktörer i deras kontext. Det är genom de själva vi kan identifiera problemen, de vet själva bäst vilka insatser som är av intresse och som skulle vara till fördel för dem.

1.1 Problemformulering och syfte

¹ Narkotikaindex som baseras på narkotikaförekomsten vid dödsfall i rättsmedicinskt undersökta dödsfall (Folkhälsoinstitutet 2016).

Eftersom det uppskattas att ca 45 000 (CAN 2015) personer i Sverige missbrukar narkotika, det vill säga 0,6 % av befolkningen finns det ett tydligt problem som vi måste försöka lösa eller åtminstone försöka reducera. Nästan hälften uppges vara kvinnor. Med denna studie vill jag försöka belysa kvinnornas situation. Genom att höra deras livsberättelse och hur deras narkotikakarriär har gått till väga och vilka organisatoriska hinder de mött på vägen hoppas jag kunna finna ut delar av vad de saknat och vilka problem de upplevt. Jag vill också uppmärksamma kvinnors upplevelser för att olika aktörer i kvinnornas närmaste kontext och omgivning ska nå en större förståelse om varför kvinnor hamnar i ett narkotikamissbruk och inte kan ta sig ur det. Förhoppningsvis kan rapporten bidra till en förändring som kan hjälpa de här kvinnorna till ett bättre liv.

Problemet ligger i de faktorer som initialt påverkar att kvinnor hamnar i ett narkotikamissbruk samt i de organisatoriska hinder i det pågående missbruket i realtid som kvinnor upplever som ett problem för att upphöra med missbruket eller åtminstone leva ett så bra liv så möjligt i det pågående, destruktiva liv som fortgår. Problemen är knutna till kvinnans bakgrund samt till kontakten med olika aktörer i kvinnans kontext som kvinnan måste eller har rätt till att ha ett samröre med. Problemet med de organisatoriska hinder som kvinnan upplever skapar en frustration hos kvinnorna som då lätt ger upp och fortsätter sitt destruktiva liv. Dessa organisatoriska hinder påverkar också i hög grad kostnaderna ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Kvinnans bakgrundsproblem finns väl beskriven i olika studier och det har visats att en problemfylld uppväxt och bakgrund påverkar ett framtida destruktivt liv. Problemen som kvinnor upplever i realtid utifrån organisatoriska hinder är inte beskrivet särskilt väl i tidigare forskning, varför jag valt att lägga mitt fokus på detta, men inte frångå problemen i kvinnans bakgrund som kan vara en vägvisare för att förstå kvinnans pågående problem. Utifrån en hermeneutisk utgångspunkt och med hjälp av narrativa intervjuer undersöker jag följande frågeställningar:

1.2 Frågeställningar

- Vilka faktorer i en kvinnas bakgrund påverkar enligt henne själv ett framtida narkotikamissbruk i ett initialt skede och hur kan man reducera de riskerna enligt kvinnan själv?
- Vilka organisatoriska hinder upplever kvinnorna i det pågående missbruket som gör att de upplever problem att upphöra eller reducera sitt narkotikamissbruk?

1.3 Förförståelse

Jag vill få bekräftat om min förförståelse stämmer och det som jag genom mitt arbete fått ta del av är den verklighet som narkotikamissbrukande kvinnor har levt och lever igenom denna studie. När man som jag använder sig av ett hermeneutiskt perspektiv är förförståelsen av stor vikt då hermeneutiken innebär att förförståelse sammankopplas med nytt material och tolkas utifrån det till nya insikter (Hartman 2004, s:188-190). Genom att ta del av åtta utvalda kvinnors narrativ vill jag utforska detta. Hur jag gått till väga finns att ta del av i metodavsnittet. Jag anser att min förförståelse är viktig eftersom jag varje dag möter kvinnor som lever i ett aktivt narkotikamissbruk. Jag kan ibland känna en oförståelse av personer i utsatta kvinnors närhet och jag hoppas att min rapport kan bidra med en tydlighet om orsaker som bidrar att kvinnorna befinner sig i den kontext de befinner sig i och att individer i deras närhet når en större förståelse om varför de gör de.

Många av de narkotikamissbrukande kvinnor jag mött i mitt arbete har haft en problemfylld uppväxt. I detta initiala skede har jag aldrig fått höra vad som borde ha gjorts. Här uttrycker sig bara kvinnorna om en rad händelser som inte borde ha varit en episod i deras liv. När man sedan befinner sig i realtid och vad kvinnorna har för problem nu, kan jag se utifrån mitt perspektiv och arbete, flera åtgärder, där min åsikt är att med små ändringar skulle kunna underlätta för kvinnan att i alla fall försöka få ett värdigt liv och bli behandlad för den samhällsmedborgare som hon faktiskt är.

För att få kvinnornas perspektiv har jag bjudit in dem till att berätta vad som hade hindrat dem i ett initialt skede och fortsättningsvis hur de blir behandlade av olika aktörer i deras kontext. Det är genom de själva vi kan identifiera problemen, de vet själva bäst vilka insatser som är av intresse och som skulle vara till fördel för dem. Många gånger har jag haft en känsla av att vi som på olika sätt arbetar med kvinnor i missbruk motarbetar varandra eftersom vi har olika uppdrag i stället för att samarbeta. Vi strävar trots allt efter samma mål, att våra klienter ska få en så bra tillvaro så möjligt.

I mitt arbete som socialarbetare upplever jag organisatoriska hinder varje dag. Jag är väl medveten om att tid och tålamod är en del av det verkliga livet och en del av processen när man bestämmer sig för att avsluta ett missbruk. Jag har dock insett att det inte går att ställa orimliga krav. Om det vore så lätt att säga åt en narkoman att sluta knarka, så skulle det inte finnas några missbruksproblem i Sverige.

1.4 Disposition

I det inledande stycket har jag presenterat frågeställningar, problemformulering och syfte samt min förförståelse.

I avsnitt två presenteras den tidigare forskning som är relevant för denna studie. Jag går igenom varför ett narkotikamissbruk inleds och beskriver hur ett kvinnligt narkotikamissbruk kan förhindras. Avslutningsvis uppmärksammar hur samverkan mellan olika aktörer kan vara framgångsrikt.

I avsnitt tre återfinns de teoretiska perspektiven där jag valt att använda mig av kontrollteorin sociala band med mestadels Travis Hirschis begrepp. Neutraliseringstekniker av Sykes och Matzas samt organisationsteori där Repstad varit den som dominerat.

Avsnitt fyra består av metod där jag genom kvalitativa intervjuer tagit del av åtta narkotikamissbrukande kvinnors narrativ, som jag senare angrep hermeneutiskt.

Det femte avsnittet innehåller analys med resultat där det framkom att bristen av kontroll samt missförståddhet av myndigheter, avsaknad av bostad och användning av neutraliseringstekniker har påverkat kvinnornas narkotikamissbruk.

Slutligen i avsnitt sex återfinner ni sammanfattning, diskussion och reflektion, här tar jag upp vilka åtgärder som är lämpliga för att reducera fenomenet

2. TIDIGARE FORSKNING

Att finna relevant tidigare forskning är en av de största bitarna i ett uppsatsskrivande. Jag har gått tillväga på en mängd olika vis för att hitta det jag söker. Jag har sökt genom universitetsbibliotekets söktjänster, i kurslitteratur både från denna utbildning och tidigare studier, inläsningar av tidigare uppsatser och avhandlingar, sökningar på nätet, tips från kollegor, kurskamrater och inte minst min handledare. Den tidigare forskning som redogörs här är den jag funnit intressant och väl passande för min egen forskning och den tidigare forskning jag valt att använda är både ny och av äldre slag, men som jag fortfarande finner relevant. Jag har använt mig av både svensk och utländsk forskning, men den svenska forskningen dominerar eftersom jag finner den mer relevant i relation till mina frågeställningar.

2.1 Varför börjar man missbruka narkotika?

Det finns många olika förklaringar till varför en individ hamnar i en narkotikamissbruksproblematik. Det biokemiska och det socialpsykologiska är två olika perspektiv som Ted Goldberg (2010) redogör för i sin bok *Hur blir man narkoman?- och hur hindrar vi det?* Goldberg är professor i sociologi och har under 40 års tid bedrivit forskning om narkotikamissbruk och narkotikapolitik. Det ena perspektivet utesluter inte det andra, det är ofta en kombination som leder till ett narkotikamissbruk.

Det biokemiska perspektivet handlar om att narkotika får en att må bra, den tar bort ångest och ökar självförtroendet. Men tyvärr påverkar narkotikan hjärnan och genererar negativa känslor om inte mer narkotika tillsätts (Goldberg 2010, s:26ff). Drogen tar överhand över belöningssystemet hos vissa individer och skapar ett beroende där individen kräver mer av för dem den delikata varan. Detta fungerar individuellt, för om bara detta hade betydelse, skulle alla som provar narkotika en gång, sedan vara fast i ett beroende (Goldberg 2010, s: 101ff).

Det finns många som testat droger en eller ett par gånger och väljer sedan att inte fortsätta. Fler faktorer måste adderas för att ett missbruk ska uppstå. Den biokemiska faktorn har alltså inte en avgörande mening för en beroendeproblematik.

De socialpsykologiska perspektivet innehåller faktorer som tillgänglighet, sårbarhet, mående och stigmatisering. Om man i det initiala skedet befinner sig i ett sammanhang där narkotika finns tillgänglig och samtidigt befinner sig i en sårbar mental kontext kan det vara svårt att motstå om något erbjuds som kan förändra sinnesstämningen och få en att känna ett välbehag (Goldberg 2010, Nakken 2012). Craig Nakken, författare till boken *"Jaget och missbrukaren"* (2012), beskriver i sin bok missbrukskarriären som en process (Nakken 2012, s:3-4) där hela individens värld förändras på grund av det beroende som utvecklas. I det initiala skedet, när ett narkotikamissbruk inleds har individens sårbarhet just då stor betydelse. Det finns tillfällen i livet när vem som helst kan utveckla ett missbruk. Detta kan vara tillfällen då individen i fråga har förlorat något eller någon. Det finns då ett behov av att ersätta det eller den på något vis (Nakken 2012, s:4-5,12-21). Alla individer söker efter att nå ett välmående i sitt liv och ingen individ har ett välmående 100 procent av tiden (Nakken 2012). Måendet går upp och ner beroende var du befinner dig. Människan söker efter något som kan få dem att känna välbehag, vilket narkotika gör för vissa, i alla fall för stunden. En missbrukare jagar hela sin tid efter en sinnesförändring (Nakken 2012, s:127). Något som kan förändra måendet och detta kan vara olika objekt (Nakken 2012, s:6,129ff). Objektet kan vara av olika art och de som är gemensamt för alla beroende är att de används i sinnesförändrande syfte.

Narkotikan i sig är inte enbart ett problem utan samhällets föreställningar om den kan vara ytterligare en orsak till att man börjar missbruka narkotika. Stigmatiseringen (Goldberg 2010, s:154ff) som avviker en stor orsak. Redan från barnsben blir individer stämplade att inte duga. När individen börjar bruka narkotika bekräftar de sig själva som värdelösa och förstärker den stigmatisering som redan har påbörjats. Den negativa självbild som skapats förstärks när individen utför något normbrytande som till exempel när individen försätter sig i en drogproblematik. Narkotikamissbruket utvecklas negativt och slutar till sist med döden eller någon form av vändpunkt som får individen att tänka om och ett beslut om att påbörja ett nytt liv kommer till stånd (Goldberg 2010, s:227).

Viktigt är att poängtera att jag anser att alla som blivit stigmatiserade och är uppväxta i en problemfylld miljö inte per automatik blir narkomaner. Det finns som tidigare sagts många andra mekanismer som bidrar till ett missbruk, både initialt och pågående, vilket min studie också bekräftar. Narkomaner visar att den som redan har fastnat i ett narkotikamissbruk har svårt att bryta sig loss ur sitt stämplingsbeteende (Goldberg 2010, s:236). De eftersträvar inte de som normen söker, de faktorer i livet som påverkar positivt. De söker i stället de destruktiva, lever för stunden, för nästa fix och blir lätt uttråkade. De verkar inte vara nöjda med de liv de lever och har helt försakat emotionen för sin integritet. De har någonstans på vägen tappat sitt "sociala jag" som Goldberg (2010, s:236ff) uttrycker det. Ju längre missbruket fortskrider ju mindre kontroll får den som missbrukar över sin livssituation och

sina handlingar. Hela individens kontext bryts ner och avviker mer och mer från samhällets norm (Nakken 2012, s:64-68).

Genom att missbruka droger förstärker man stigmatiseringen och den negativa självbilden. Med hjälp av droger kan man fly ifrån det som är jobbigt och det som man bär med sig. Att använda narkotika på ett självdestruktivt sätt visar på något vis att den process som fortgår är rättvist för användaren. Jag är inte värd något annat än att hålla på med droger enligt andra, men jag ska minsann visa dem att det är precis det jag tänker göra. Andra har från början dömt den som missbrukar och domen har blivit accepterad. Hämnd är ett sätt för narkomanen att ge tillbaka till de som stämplat en tidigare genom att ge dem som stigmatiserat dåligt samvete, skrämna dem med att ta en överdos och så vidare (Goldberg 2010, s:154ff).

Missbruket är ett utåtagerande beteende och hela missbruket är som sagt en process (Nakken 2012, s:15-16). Det är inte bara den specifika stund där missbrukaren använder sitt objekt utan också tiden innan när missbrukaren bestämt sig för att åka iväg och inhandla sitt objekt, till exempel heroin. Då infinner sig ett visst lugn eftersom hjärnan ställer in sig på att snart kommer det den behöver. Efter personen fått i sig drogen kommer skuld och skamkänslan som gör att stressnivån ökar igen. Då vill man döva det genom sinnesförändring och därmed börjar jagandet efter sitt objekt igen, ett cirkelbeteende skapas (Nakken 2012, s:17).

2.2 Kvinnligt narkotikamissbruk

Ungefär 15 % av alla narkotikabrott som sker i Sverige är utförda av kvinnor (BRÅ 2015), vilket är en hög procent i jämförelse med andra brott där kvinnor är representerade. Just narkotikabrott och sekundär narkotikabrottslighet är det som intresserar mig eftersom mina frågeställningar relaterar till hur ett narkotikamissbruk uppkommer och leder till ett destruktivt liv för kvinnor. Narkotikadebuten sker ofta tidigare hos kvinnor än män (BRÅ, 2015). Karin Trulsson gjorde en studie där hon följde narkotikamissbrukande kvinnor och som resulterade i avhandlingen *Dans på lina* (2006), där hon berättar om möten med missbrukande kvinnor som hon följt under deras missbrukskarriär. Syftet med avhandlingen är att visa vilka bekymmer kvinnor haft med att bevara sin familj samt styra upp sin vardag och sitt liv. Trulsson har följt kvinnorna genom observationer och intervjuer och i många fall kommit riktigt nära kvinnorna vilket ger en helhetsbild av kvinnors missbruksproblem.

Kvinnor verkar dock inte vara lika brottsaktiva med sekundära brott för att underhålla sitt missbruk som män och blir ofta försörjda av just män (Trulsson, 2006). Män har ofta stor betydelse i det initiala skedet då det inte är ovanligt att kvinnan börjar sin narkotikakarriär i olika relationer med äldre män (Trulsson, 2006). Kvinnligt missbruk är inte en norm i samhället och speciellt inte om den missbrukande kvinnan har ett föräldraansvar. Allmänhetens idealbild för en mamma är inte en kvinna som har en missbruksproblematik. Detta framkallar en skam och skuld känsla hos kvinnan (Trulsson 2006) och därför försöker kvinnan nästan alltid dölja sitt missbruk.

Kvinnor har en underordnad ställning i hela samhället (Hirdman 1988). I den sociala och politiska ordningen finns två olika delar (Hirdman 1988). "Hierarki" där allt som det manliga könet står för är norm i samhället och "i särhållandets tabu" som beskriver att det feminina och det maskulina inte ska behandlas lika (Hirdman 1988). Detta kan tolkas som om den samhällseliga kontexten bidrar till att kvinnan tar på sig en roll om hur kvinnan ska vara och bete sig, när hon istället befinner sig i missbruk, anses hon som avvikande. En missbrukande kvinna blir på så vis hårdare dömd än en manlig narkoman (Trulsson, 2006). Kvinnan som befinner sig i missbruk skapas enligt tre olika teman: Feminitet, levnadsförhållanden och samhällskontroll (Lander 2003). Detta hur förväntningarna är på hur en kvinna ska vara och uppträda kan sammanfattas av begreppet *Normativ Feminitet* (Lander 2003). Sedan urminnes tider anses kvinnan vara den som håller ihop hemmet och familjen, mannen vill känna sig fri och i viss mån känner att han ska agera familjeförsörjare. Troligen sitter denna tradition starkt kvar i detta sammanhang eftersom det visar sig i forskning (Trulsson, 2006, Goldberg, 2010) att än idag är det mannen som ofta försörjer både sig själv och kvinnan i ett förhållande där droger ingår. Ett narkotikamissbruk är kriminellt och att vara narkoman gör att man befinner sig på gränsen för att betraktas som avvikande. Det är när kvinnan själv ser sig som avvikare som hon definieras som en sådan och blir därmed stigmatiserad i detta (Lander 2003). Här finns en skillnad i den tidigare forskningen där Goldberg (2010) menar att det är samhället som stämplar kvinnan och Lander (2003) i stället menar att kvinnan stämplar sig själv. Båda har en poäng. Min personliga uppfattning är att detta sker på ett individuellt plan och är beroende på vilken personlighet kvinnan har med vilken självkänsla och vilken sårbarhet hon befinner sig när stigmatiseringen sker.

Unga kvinnor som påbörjar en narkotikakarriär och fastnar i en beroendeproblematik har till stor del inte samma förutsättningar som andra unga flickor (Bjerrum-Nielsen och Rudberg, 1989). Det finns brister i föräldraansvaret, till exempel har de svårt att sätta gränser och saknar förmåga att kontrollera. Anledningen till att föräldrar har svårt att sätta gränser kan vara egen missbruksproblematik eller annan typ av problem som psykisk ohälsa.

De unga kvinnorna som påbörjar ett missbruk har i många fall inte så stor social kompetens (Bjerrum-Nielsen och Rudberg, 1989). De har inte många kompisar eftersom de många gånger har en divergerande bakgrund än andra och därmed i flera fall ett avvikande beteende. I stället för ett starkt förhållande till tjejkompisar som är vanligt i tonåren söker sig de unga kvinnorna till närhet med män, både i samma ålder men också äldre. De inleder kärleksförhållanden där mannen utövar makt mot kvinnan (Bjerrum-Nielsen och Rudberg, 1989). De vanor och beteende som männen har när ett förhållande påbörjas tas ofta över av kvinnorna och de är inte ovanligt att de utsätts för våld och sexuella övergrepp. Detta kan vara en förklaring till att kvinnors påbörjar sin missbrukskarriär vid lägre åldrar än hos män.

Att kvinnor som hamnar i ett narkotikamissbruk har haft en problemfylld uppväxt och varit utsatta för övergrepp är bevisat, men andra riskfaktorer medverkar också (Trulsson 2006, Goldberg, 2010, Nakken 2012). Bipolaritet, depressioner och lågt självförtroende är andra variabler som kan påverka (Trulsson 2006). En stigmatisering av missbrukande kvinnor från samhället och kvinnornas sociala band påverkar missbruket av narkotika. De uttrycker ofta att

de känner sig värdelösa och lever oftare än män i relationer med andra individer som har en missbruksproblematik.

2.3 Hur kan man förhindra ett kvinnligt narkotikamissbruk?

Att en kvinna har ett socialt kapital att omge sig med betyder oerhört mycket för att reducera eller förhindra ett narkotikamissbruk (Trulsson 2006). Det påverkar om det finns nära och kära runt omkring individen när hon genomgår en tillfrisknandeprocess. Men det finns olika sociala stöd och ett socialt stöd från en subkultur där det ingår missbrukare är inte alltid det bästa. Det är då lättare att falla tillbaka in i missbruk då det är accepterat där (Trulsson 2006). Dessutom medföljer en reducerad kontakt med de sociala stöd som finns i familjen när kvinnan befinner sig i en subgrupp av andra narkomaner. Detta kan förstärkas av att den missbrukande individen ofta hamnar i konflikt genom skadad tillit från sin familj och andra nära när hon befinner sig i subgruppen.

Anette Skårner som är verksam vid Göteborgs universitet har upptäckt en stor distinktion mellan kvinnor och män i sin avhandling *Skilda världar? En studie av narkotikamissbrukares sociala relationer och sociala nätverk* (Skårner 2002). När en man ska försöka avbryta sitt narkotikaberoende är det inte ovanligt att han får hjälp av en före detta flickvän, snabb tillgång till behandling och professionellt stöd. En kvinna som befinner sig i samma kontext får kanske hjälp av sin ursprungsfamilj om den har förmågan att hjälpa och till viss del av några få vänner och professionella. Skårner (2002) menar att kvinnorna omger sig av *ödsliga nätverk*. Ett undantag finns dock och det är under en graviditet. Vid en graviditet stöttar både samhälle, socialtjänst, sjukvård och familj och den missbrukande kvinnan får all hjälp hon behöver. Under barnets första levnadsår är det ovanligt att kvinnan återfaller i narkotikamissbruk, men i detta skede behöver kvinnan allt socialt stöd hon kan få och det är viktigt att det håller i sig och varar. Hon behöver också ge upp den subkultur som hon en gång valt att vara i (Trulsson 2006).

Vändpunkter är ibland det som krävs för att en kvinna ska avsluta eller reducera sitt narkotikamissbruk. En vändpunkt kan vara vad som helst som betyder ett avbrott i den destruktiva kontext som kvinnan lever i (Laub och Sampson 2003 s:191, Trulsson 2006). Vändpunkterna är ofta avgörande och signifikanta händelser som leder till förändringar och alternativ i det sammanhang som är aktuellt. De vanligaste vändpunkterna i vuxenlivet är enligt kvinnorna själva (Trulsson 2006) en graviditet med efterföljande föräldraskap och att gå in i ett nytt förhållande med en man. Att vänta barn är ett tillstånd som anses av normal karaktär och ger en access till en gemenskap i samhället. Flera kvinnor har vittnat om att ”barnet blev min räddning”. De som påverkade kvinnorna som vändpunkt i negativ riktning i barndomen var övergrepp av sexuell karaktär och separationer i olika konstellationer. Om det finns flera negativa vändpunkter i barndomen är risken större för en missbruksproblematik (Trulsson 2006).

För att reducera och förändra det kriminella beteende som ett narkotikamissbruk innebär kan en vändpunkt vara just det som behövs (Laub och Sampson 2003 s:39). En vändpunkt kan vara en händelse som individen inte är medveten om när den sker, utan förstår i efterhand när de narrativt ser på sin livshistoria och kommer till insikt vad som påverkat dem att just i den stunden upphöra med sitt missbruk (Laub och Sampson 2003 s:40,175, Trulsson 2006).

2.4 Samverkan istället för organisatoriska skarvar och hinder

En amerikansk studie om samarbete mellan kriminalvård och andra aktörer i samhället: *Saving Our Criminal Justice System: The Efficacy of a Collaborative Social Service* gjordes av Yamatani och Spjeldnes (2011). De har forskat på hur samverkan mellan kriminalvård och socialtjänst fungerar och om denna samverkan kan ha en reducerande effekt på återfall i kriminalitet. De undersökte bland annat hur Allegheny County Jail Collaborative (ACJC) som är ett unikt samarbete mellan fängelset Allegheny och andra aktörer i samhället fungerade över tid. Studien visade en halvering av brottsåterfall för frisläppta interner om kriminalvården och socialtjänstens samarbete fungerade (Yamatani & Spjeldnes 2011). Ekonomiskt gynnar detta system hela samhället eftersom kostnaderna som uppkommer vid återfall i kriminalitet reduceras. Även kriminalvårdskostnaderna minskas eftersom internerna inte återkommer då de inte döms för brott igen. Den stora vinsten är dock på det individuella planet då internen kan slippa ifrån den sociala exkluderingen och åter igen bli en del av samhället (Yamatani & Spjeldnes 2011). Under hela internens tid i fängelset sätts intensiva och genomgripande satsningar in från socialtjänsten och andra inblandade aktörer. I slutet innan frigivning intensifieras insatserna på att klienten ska integreras i samhället och på så vis reduceras faran med att återfalla i kriminalitet. Insatserna kan bestå av utbildning, arbetssökande, missbruksbehandling, bostadsanskaffning och relationsskapande med familj. Men också mer individuella insatser för att målet ska uppfyllas. När ACJC-systemet infördes var det initialt ett prov på hur ett samarbete och en förtätad relation mellan kriminalvård och socialtjänst skulle kunna gynna de dömda internerna att återkomma till samhället och leva ett liv utan social exkludering i frihet. Yamatani & Spjeldnes (2011) menar att detta system som ACJC står för bidrar i stor utsträckning till att individer som gång på gång misslyckats efter frigivning och återkommit till långa fängelsestraff på detta vis har goda chanser att lyckas tack vare en välorganiserad kollaboration mellan kriminalvården och andra aktörer, då främst socialtjänsten.

För att visa på hur ett lyckat samarbete mellan olika aktörer kan fungera delger jag här ett exempel: En modell som försöker motverka och överbygga skarvar och hinder är "Housing first" från USA som startades 1992 i New York av Sam Tseberis. I Europa och Sverige har modellen rönt stora framgångar de senaste åren och kallas i Sverige för "Bostad först". Modellen syftar till att hemlösa individer med psykisk ohälsa, missbruksproblematik eller annan problematik ska kunna erbjudas ett permanent hyreskontrakt utan att det ställs ytterligare krav som till exempel behandling eller drogfrihet (Pathways to housing, 2015). Individerna som söker en lägenhet genom Bostad först får själva beskriva vad det är de vill och vad de har för mål och blir där efter erbjudna en lägenhet. I samband med att kontraktet

skrivs erbjuds det också olika former av stöd som individen själv anser att den behöver. I Sverige är den anpassad efter behov och tillgång i olika kommuner och organiseras på olika vis. Grundtanken är dock densamma och boendet ska vara på långsiktig basis (Socialstyrelsen, 2015). Bostad först bidrar också till en kostnadseffektivitet då en missbrukare står för betydligt högre kostnader om den är hemlös (Pathways to housing, 2015) i form av akutboenden, behandlingar, psykiatri och sjukhusvård och insatser från socialtjänsten. Modellen bygger på att man litar på de individer som flyttar in. Att ge dem ansvar med stöd har visats sig vara effektivt. Låta dem själva få berätta vad de behöver hjälp med och anpassa stödet utifrån det. Bostad först vill ge individer möjligheter att försöka, ibland misslyckas det, men blir inte stämplade för det (Pathways to housing, 2015).

3. TEORETISKA PERSPEKTIV

De teoretiska perspektiv som jag valt att använda mig av för att ytterligare förklara och förstå frågeställningarna är kontrollteorin och mer specifikt teorin om sociala band, organisationsteorin samt teorin om neutraliseringstekniker. Sociala band teorin och framförallt Hirschi's antagande knyter an till den första frågeställningen som behandlar det begynnande narkotikamissbruket i det initiala skedet. Organisationsteorin hjälper till att förklara en del av de organisatoriska hinder som kvinnorna upplever och som framställs i den andra frågeställningen. Teorierna om neutraliseringstekniker belyser det som framkom i intervjuerna, nämligen att kvinnorna i mångt och mycket försöker rättfärdiga sitt beteende eftersom de är medvetna om att de bryter mot normerna.

3.1 Social kontroll med sociala band

Teorin om sociala band är en utbredd kontrollteori inom den kriminologiska sfären. Travis Hirschi (1969) utvecklade denna teori från Durkheims åsikter om anomi och kriminalitetsorsaker. Hirschi (1969) vände på den fråga som många inom den kriminologiska världen och andra också för den delen ställer sig: – *Varför begår individen brott?* (Hirschi 1969). Han ställde i stället frågan: - *Varför begår inte alla individer brott?* (Hirschi 1969). Med andra ord är frågan varför man följer lagen när det är så mycket mer spännande och lönande att begå brott? Vad han ville säga med detta var hur viktigt det var att individen hade starka band till samhälle, familj, vänner, skola och jobb och de normer som råder där. Har man starka sociala band i form av familj och vänner har man så mycket att förlora på att begå brott (Hirschi 1969, s:10). Man riskerar till exempel att få skuld och skamkänslor samt att bli utesluten ur gemenskapen.

Hirschi (1969) bygger sin teori på fyra begrepp som förklarar synen på sociala band:

Anknytning- Relationer till människor i individens närmaste kontext. I uppväxten skapas anknytningar till framför allt föräldrar och familj, men också till nära vänner, grannar, kompisar och skolpersonal (Ring 1999, s: 10-13). Om relationen mellan föräldrar och barn är

god och föräldrarna lyckas förmedla vad som är rätt och fel i samhället minskar risken att ungdomar blandar sig med andra ungdomar som redan påbörjat en kriminell karriär (Hirschi 1969, s:85-86, 135). Anknypningen till kompisar påverkar också individens val att utföra kriminella handlingar eller inte (Hirschi 1969, s:147). Är anknypningen till skola god och eleven trivs med att studera kan även detta förhindra ett kriminellt beteende. Elever som vantrivs, av olika anledningar till exempel inlärningsproblem kan få en känsla av att skolan vill kontrollera dem och kan då göra uppror genom att begå brott (Hirschi 1969, s:127)

Åtagande- Individens följer en livsstil som baseras på samhällets normer. Utbildning och arbete utgör en stor del av en individs normaliseringsprocess och förhindrar personen att begå brott eftersom de då riskerar att förlora sin del i detta (Hirschi 1969, s:20)

Delaktighet- Om individen engagerar sig i fritidsaktiviteter, till exempel föreningsliv och sport, teater eller körsång och lyckas behålla ett arbete finns det inte mycket tid att begå brott och av den anledningen reduceras den kriminella karriären för dem som har ett intresse för sådana saker i livet (Hirschi 1969, s:22). Aktiviteter och arbete gör också att individen blir trött och behöver vila var på de inte ger sig ut för att begå brott.

Övertygelse- Visar på hur väl individen har tagit till sig av samhällets normer och regler. Hur väl han eller hon vill följa lagar och bestämmelser. Har man en låg övertygelse kan detta leda till frigörelse av de sociala banden då individerna, framförallt ungdomar inte finner det som föräldrarna längre betyder något och känslan av att lagar och förordningar är oviktiga infinner sig (Ring 1999, s:25). Individen väger för och nackdelar och ser till vad som snabbast genererar belöning. Hirschi (1969) anser också att de som tycker att lagar och regler är viktiga inte tenderar att bryta mot dem.

Genom de sociala banden som återfinns i samtliga begrepp förhindras individen från att begå brott eftersom de sociala banden förminskas vid kriminalitet (Ring 1999, s:13).

Scheff är en socialpsykolog från USA som knutit sin teori om hänsynemotionssystemet till sociala band teorin (Scheff 1990, s:6,71). Scheff kopplade samman Goffmans sociala undersökningar med Lewis psykologiska undersökningar om skam och hänsyn. Hypoteser från dessa två teoretiker var viktiga för att Scheff (1990) skulle kunna ge en bild om hur systemet fungerar för de individer som samspelar med andra. Hänsynemotionerna visar sig olika beroende på vilken kultur man har sin tillhörighet i och befinner sig ständigt i förändring, de kan snabbt förändras från säkra till osäkra. De två emotionerna skam och stolthet påverkar människans motivation att bibehålla relationer till andra (Scheff 1990, s:22ff). Under uppväxten skapas den sociala tillhörigheten. När individer växer upp under speciella sammanhang, med starka sociala band är det svårt att lämna den kontext eftersom de sociala band som skapats under barndomen hotas när man plötsligt avviker och påbörjar ett beteende som inte är norm i den familj man tillhör, som till exempel ett narkotikamissbruk om inte det är accepterat i det hem man kommer ifrån. Den som agerar avvikande känner en skam och de sociala banden hotas. Individen söker då nya sociala band i grupper där deras beteende är accepterat och till och med norm. Beteendet premieras i den nya konstellationen och en stolthet framkommer. Därmed stärks de sociala banden till en ny, annan grupp. Människan

söker hela tiden efter nya sociala band med en önskan om att bli accepterade av dem vi träffar (Scheff 1990, s:132-133). När vi når en acceptans kommer känslan av stolthet. När vi inte når en acceptans kommer känslan av skam. Dessa två begrepp: *Skam* och *stolthet* är de två centrala nyckelbegreppen i hänsynemotionssystemet (Scheff 1990, s:71ff). Skam är den emotion som ligger till grund för att förstöra de sociala banden i en individs kontext och *stolthet* de som stärker och bevarar de sociala banden. När en människa tolkar sina medmänniskors sociala antaganden skapas en social kontroll som gör att individen reagerar med divergerande känslor, antingen skam eller skuld (Scheff 1990, s:4ff). När individen får känslan av att inte vara behövd eller behöva någon visas det som Scheff (1990, s:18-19) kallar för den undanträngda skammen som är en början till att de sociala banden hotas. Människan strävar efter att uppleva en emotionell samhörighet med andra individer och kan då känna en tillhörighet (Scheff 1990, s:4).

3.2 Neutraliseringstekniker

De amerikanska kriminologerna Sykes och Matzas (1957) identifierade fem olika neutraliseringstekniker som används för att rättfärdiga sitt beteende när kriminella handlingar utförs. Individer som använder sig av den här metoden neutraliserar etiska och moraliska barriärer som annars skulle hindrat individen att utföra kriminella handlingar. Tack vare att missbrukarna har tillgång till neutraliseringstekniker kan de bortse från att det är fel och olagligt att använda sig av narkotika. Neutraliseringstekniker kan vara ett sätt rättfärdiga den kriminella handlingen och i stället framställa dem som godtagbara eller till med den handling som är den enda rätta (Sykes & Matzas 1957, s: 667). Det är tack vare tillgången till neutraliseringsteknikerna som de som har ett narkotikamissbruk kan bortse att användningen av narkotika är olaglig.

De fem neutraliseringsteknikerna enligt Sykes & Matzas (1957) är:

- *Förnekandet av ansvaret över den brottsliga handlingen.* Här utesluter individen som utför den kriminella handlingen allt ansvar. När förnekandet sker är det inte bara att brottslingen anger att den kriminella handlingen tillkommit av ett misstag eller en olycka. Individen menar att den i någon mån har blivit tvingad att utföra brottet och de själva har ingen kontroll över vad som skett. Den avvikande handlingen har enligt den som utför den kriminella handlingen tillkommit av andra faktorer som inte individen kan påverka. ”Eftersom jag inte hade några pengar, var jag tvungen” kan ett typiskt förnekande låta. På detta vis tycker inte brottslingen att andra personer har rätt att kritisera eller fördöma individen som begår de kriminella handlingarna.
- *Förnekandet av att den eventuella skada som uppkommit har förorsakats av den brottsliga handlingen.* Personen som utför den kriminella handlingen tycker inte att det uppkommer någon skada av det som utförts. Detta kan tolkas olika beroende på vem som ser på den kriminella handlingen. Den som begått brottet ser inte någon skadeverkning, men en utomstående som ser med andra glasögon kan tycka att en skada visst har uppkommit. Ett

exempel kan vara att den som förnekar en stöld som de begått neutraliserar stölden med att försäkringspengar ändå delas ut. Neutraliseringstekniken här är upplevelsen om att det uppkom en skada eller inte.

- *Förnekandet av att det finns något offer för handlingen.* Den person som utför den kriminella handlingen kan erkänna att det de gjorde inte var bra och att det fanns en viss skaderisk, men de erkänner inte att det fanns något speciellt offer som gärningen var riktad mot, ingen behövde lida för det som utfördes. Här kan den som utför brottet också framhålla att gärningen gjordes för att de var så de själva blivit behandlade och nu svarade de med samma mynt. Det kan vara en hämnd så att rättvisa kunde upprättas. Offret kan också vara en som inte tar personlig skada, till exempel en myndighet eller staten. Ibland kan en neutralisering framställas som om den som gjorde samhället en tjänst till och med.
- *Fördömandet av fördömarna.* Här tycker de individer som utför kriminella handlingar att de som fördömer har fel och riktar fördömandet tillbaka. De som har makten i samhället upplevs av brottslingarna som de som har fel och enligt deras syn att se så begår de fel handlingar i likhet med dem själva. I den här tekniken kan den som utför ett brott komma med uttalanden om att polisen är rasistisk eller utövar onödigt våld, till exempel.
- *Åberopandet av andra högre lojaliteter än lagen och samhällets övergripande moral.* I denna teknik tycker inte de som tillhör en subgrupp att samhällets normer ska gälla. Här kan subgruppens egna värderingar efterföljas och de normerna värderas högre än samhället och myndigheters värderingar. Ett exempel här kan till exempel vara att samhället får skylla sig själva att det säljs narkotika eftersom läkarna inte skriver ut så stora doser som användaren behöver. Då tycker den som köper narkotika att det är helt rimligt och legaliserar det kriminella köpet eftersom den inte får tillgång till det på laglig väg.

Neutraliseringsteknikerna kan tolkas med att det blir svårare att se konsekvenser av de kriminella handlingarna och lättare att se fördelar med samma beteende trots att det är av olaglig karaktär (Sykes & Matzas 1957). Brott blir legala enligt de som utför dem eftersom de kan förklara bort dem under pågående kriminell handling, det handlar inte om att skylla ifrån sig i efterhand.

3.3 Organisationsteori

Det finns olika organisationer i vårt samhälle som är uppbyggda av människor som tillsammans ska utföra det som organisationen har som uppgift och mål. Eftersom det framkommit i denna studie att det finns en känsla av missförståndhet av myndigheter och särskilt då socialtjänstorganisationen ser jag en relevans i att använda delar av organisationsteorin för att lättare kunna förklara sambandet mellan respondenterna och de organisationer som finns i deras kontext. Organisationer finns exempelvis som företag, föreningar, myndigheter och i andra diverse konstellationer på olika nivåer (Flaa, Hofoss, Holmer-Hover, Medhus och Rønning 1995, s:9). För att kallas organisation bör det finnas en

tydlig fördelning mellan ansvar, makt och arbete inom organisationen (Flaa et al 1995, s:9) De flesta myndighetsorganisationer har en position mellan samhällsmedborgarna och det övriga samhället och måste rätta sig efter övergripande lagar, regler och högre instanser samt andra organisationer (Repstad 2012). Socialtjänsten måste till exempel rätta sig efter socialtjänstlagen.

För att förklara hur en organisation är uppbyggd delger Repstad (2012, s:144) oss begreppen:

Inflöde som består av personal, kunder, klienter, patienter och resurser. Input är det som har sin tillhörighet i organisationen, det som florerar i organisationen. Inom socialtjänsten består input av socialsekreterare, klienter, ekonomiskt biståndsmedel. Allt som tillförs in i organisationen och som på något vis ska bearbetas.

Genomflöde som består av det som finns i organisationen, det som är under behandling. Exempelvis en utredning som pågår inom socialtjänsten. Processen runt en ansökan som ska ge bifall eller avslag om ekonomiskt bistånd, ett beslut om en klient ska skickas till behandling eller processen runt ett LVM eller LVU²- omhändertagande.

Utflyde vittnar om resultatet av in och genomflödet från organisationens verksamhet. En färdigbehandlad narkoman som lämnar ett behandlingshem, eller en klient som från socialtjänsten fått besked om bifall eller avslag på en ansökan om ekonomiskt bistånd eller bostad. Den färdiga produkten som kommer av inflöde och genomflöde kallas för utflyde.

Det är av största vikt för en organisation att hela tiden se tillbaka på hur *utflydet* fortlöper och att organisationen är delaktig i vad som händer i framtiden. Detta kallas *feedback eller återkoppling* (Repstad 2012, s:144) och beskriver hur organisationen hanterar uppföljning. Exempelvis efterkontroller och röntgen varje år för en friskförklarad cancerpatient, för att försäkra sig att inte cancer spridit sig eller återkommit. Inom socialtjänsten är det till fördel om organisationen följer upp och inte tappar kontakten med en klient som kommit ut från ett fängelsestraff eller behandling (Repstad 2012). Att de har någonstans att bo och att de bor kvar och betalar sin egenavgift, så de inte blir hemlösa och söker sig till den subgrupp de en gång tillhörde och återupptar den kriminella livsstilen. Det är här ett samarbete mellan olika aktörer som är till fördel och kan motivera och följa upp en framgångsrikt plan som förebygger återfall (Yamatani och Spjeldnes 2011).

För att vidare förstå hur en organisation fungerar och hur rollfördelningen ser ut mellan de olika aktörerna som finns inom organisationen behöver det uppvisas tydliga målsättningar (Repstad 2012, s:145). Vilken ideologi som organisationen är en del av och vilka normer som är väsentliga för organisationen. En tydlighet om vilka arbetsmetoder som används inom organisationen och vad man har för tillgång till olika redskap och hjälpmedel. På olika socialkontor kan olika arbetsmetoder tillämpas vilket kan göra det svårt för andra aktörer i samhället som ska vara klienter behjälpliga att skapa sig en uppfattning om vad som gäller. Detta kan skapa en osäkerhet och överföras till klienterna som då riskerar att tappa förtroende för organisationen. Ytterligare en viktig komponent i en organisation är hur strukturen är

² Lagen om vård av unga och lagen om vård av missbrukare.

konstruerad. Är strukturen formell eller informell och finns det en medvetenhet om samarbete mellan de olika aktörerna inom organisationen? För att en organisation ska fungera är det viktigt att det finns tillräckligt med kompetent personal, medel, möjligheter och ekonomiskt kapital. Organisationen ska också ha kompetens att fatta egna beslut och arbeta självständigt. Det sista och kanske viktigast av allt som Repstad tar upp som orsak till en välfungerande organisation är en adekvat kontakt med omvärlden (Repstad 2012, s:145).

Inom organisationsteorin är makt och hierarki återkommande begrepp (Christensen, Lægreid, Roness och Røvik 2005, s:36). Makt förekommer inom organisationer på varierande plan och praktiseras på olika vis. På alla arbetsplatser och inom alla organisationer råder en synlig eller osynlig hierarki som visar på en maktfördelning (Christensen et al 2005, s:36,42). Hierarkin visar upp en arbetsfördelning där personalens kompetens avgör var i organisationen de befinner sig för att vara kapabla att genomföra de uppsatta målen. Vissa mål inom organisationen finns inom beslutsfattande av till exempel myndigheter gentemot privatpersoner. Här blir då organisationens representants makt synliggjord, när han eller hon måste fatta beslut som inte gagnar den enskilde individen eftersom detta beslut är i linje med organisationens mål och regler. Här tydliggörs maktförhållandet mellan den myndighetsutövande personen från organisationen och samhällsmedborgaren (Christensen et al 2005, s:37-38).

4. METOD

I metodkapitlet beskriver jag hur processen framskridit under uppsatsen. Jag har hela tiden strävat efter att föra en diskussion om hur min kunskap, förförståelse och min ställning har inverkat under uppsatsprocessen. I detta kapitel kommer jag därför så noggrant som möjligt låta läsaren ta del av hur varje del har tagit form genom att förklara de metoder jag valt att använda mig av. Mitt syfte med uppsatsen har varit att tillgodogöra mig en bild av kvinnors initiala ingång i narkotikamissbruk samt vilka organisatoriska hinder de stött på för att upprätthålla det. För att tillägna mig detta på lämpligast sätt bedömde jag att kvalitativa intervjuer var den mest adekvata insamlingsmetoden. Jag lät mina respondenter berätta narrativt vilket jag senare angrep hermeneutiskt. Jag kommer att förklara begreppen i kapitlet och avsluta med etik och metodreflektion. I varje avsnitt av metodkapitlet kommer jag också att reflektera över de val och beslut jag valt att använda mig av.

4.1 Den narrativa intervjun

För att förstå en människas levnadsval och beteende är narrativ ansats ett lämpligt val av metod. Att låta respondenterna dela valda bitar av sin livshistoria ger mig som forskare en insikt och förståelse om vad som orsakade de val och de händelser som kvinnan gjorde och fortfarande gör (Johansson 2009, s:13). Ofta är det en kombination av olika händelser som påverkar vad som sker i framtiden. Att respondenten delger sin historia i kronologisk ordning

kan vara av stor betydelse eftersom man då kan avgöra om det av olika faktorer som adderas till varandra och bildar en kedja (Johansson 2009 s:57). I mina intervjuer fanns överhuvudtaget inte någon kronologisk ordning, respondenterna hoppade mellan olika händelser och i vissa fall var det svårt att följa vilken händelse som var vilken. Trots försök var det en omöjlighet att försöka styra in kvinnorna på att berätta de olika händelserna i tidsordning. Det var senare i transkriberingen en svårighet att försöka tidsbestämma vad som lett till nästa steg. De olika faserna i historien bildar ett samband och påverkar varandra. Vad det gäller missbrukande kvinnor, enligt min erfarenhet, har därför Johansson (2009) fel. Kvinnorna kan inte med bestämdhet berätta att en händelse ledde till en annan händelse. I andra sammanhang kan detta säkert stämma, men inte vad det gäller missbrukande kvinnor. Detta sker utan att respondenten förstått det och under den narrativa intervjun blir det tydligt för dem och de kommer till insikt om varför vissa händelser ledde till andra händelser. Dessa bitar av intervjun kan i de närmaste bli terapeutiska för respondenten. Detta blev tydligt i vissa av intervjuerna då en del av kvinnorna blev mycket känslomässigt påverkade då de berättade om händelser i sin bakgrund. När jag intervjuat mina respondenter har jag ställt frågor som börjat med hur istället för varför (Becker 2008, s:69). I denna studies fall till exempel: ”Hur gick det till när du hamnade i ett narkotikamissbruk?” istället för ” Varför hamnade du i ett narkotikamissbruk?” Svaret på den första frågan blev då ett uttömmande svar om hur det gick till. Om jag i stället hade frågat ”varför” hade svaret troligen blivit försvarande (Becker 2008). Respondenten försöker då själv hitta på orsaker varför och uppfattar frågan som om de var tvungna att ge en orsak till att de började missbruka (Becker 2008, s:69). Om man undviker att använda sig av varför, befriar man respondenten från att påta sig ett ansvar att förklara sig med olika faktorer som ingått när missbruket startade och eskalerade (Becker 2008, s:70). Det ger respondenten mer frihet att berätta och begränsar inte svaren till ett försvarande. I min studie söker jag svar på omständigheterna runt en specifik kontext. Om vilka händelser som ledde till andra händelser, hur historien av olika händelser blev den process som respondenten genomgått (Becker 2008, s:71).

4.2 Hermeneutik

Hermeneutik är den vetenskapsteori som används för att tolka, förstå, tydliggöra och upplysa (Ödman, 2007). Teorins syfte är att återge individens livsvärld (Hartman 2004, sid:185). I hermeneutiken undersöker man många små delar av olika art som övergår i ett mönster och till sist bildar en helhet av det ämne man undersöker. I det initiala skedet tycks en del beståndsdelar sakna helt tillhörighet, men slutligen kan dessa små till synes oviktiga detaljer vara avgörande för att förstå helheten. Det finns olika uppfattningar om vad sanning är och inom hermeneutiken kan sanningen närmast beskrivas som om det som individen berättar i sin livshistoria och ser som sin sanning också är den sanning som framkommer. Det är den sanning som jag som forskare ska tolka och försöka förstå (Hartman 2004, s:188-189). Detta kan vara svårt då vi som ska tolka ser individens livsvärld utifrån vår förförståelse och den kunskap vi genererat tidigare. Om ett samband skapas mellan forskaren som tolkar och

respondenten som ska tolkas klagörs missförstånd och en tydlighet tillkommer i livsberättelsen (Hartman 2004,s:190).

Den hermeneutiska cirkeln kan förklaras med att forskarens förförståelse länkas ihop med studiens resultat (Ödman 2007, s: 18,65). I denna studie sammankopplas vad som framkom i intervjuerna med den förförståelse som jag fått till mig som socialarbetare. Av detta genereras ny förförståelse och nya insikter. I cirkeln finns en helhet och olika andra delar (Dalen, 2011 s: 14-15). I denna studie ingår samhället och narkotikamissbruket som helhet och de delar som tillsätts är kvinnorna som intervjuas, jag som forskare och de aktörer som är inblandade i kvinnornas kontext. Den hermeneutiska cirkeln kan också ses som om jag som forskare lyssnar till kvinnans livsberättelse och får till mig en del, sedan får jag en annan del av att ta del av kvinnans beteende och hur hon förklarar det. Jag kan sedan koppla samman dessa två delar till en helhet(Hartman 2004, s:191-192). För varje ny del som tillkommer, sammankopplar man den till den föregående och på så vis får man hela tiden nya samband som bidrar till helheten (Hartman 2004, s:191-192). Cirkeln är på så vis sluten men pendlar hela tiden mellan de olika delarna och helheten.

Eftersom jag har en hel del förförståelse och inte vill låta den färga kvinnornas narrativ, tillämpade jag öppna frågandets princip (Ödman, 2007 s: 106, 237) som har syftet vara tillgänglig för alla, olika tänkbara svar. Jag var mycket noggrann med att inte manövrera in mina respondenter på de svar jag förväntade mig utan i stället ta till vara alla tänkbara svar. Jag tog till mig svaren som jag senare tolkade och analyserade som om det var en helt ny tes som jag aldrig hört förut (Becker 2008, s:70ff). Förförståelsen hade jag redan, svaren önskade jag tillföra något nytt som jag sedan kunde sammankoppla med det jag redan visste genom teorier, tidigare forskning och förförståelse (Becker 2008, s:69ff). Med andra ord och som jag tidigare nämnt sökte jag efter inkonsekvent information som kunde omvärdera min förförståelse och den forskning som tidigare gjorts. Att förstå de problem som respondenterna upplever i form av organisatoriska hinder och sedan precisera dem i text för att öka förståelsen hos de olika aktörer som utsätter respondenterna för detta.

Av de vetenskapsteorier som finns att tillgå var hermeneutiken det val som upplevdes mest lämpligt eftersom studien baseras på respondenternas narrativ. Min förförståelse har varit av stor vikt då jag angripit detta ämne hermeneutiskt. Det har till viss del varit svårt att lyssna med nya öron och inte med mina socialarbetaröron och låta omedvetna fördomar visa sig. Jag har dock under hela studien arbetat motiverat för att se nya insikter och spår i narrativen.

4.3 Urval och access till fältet

Det urval jag använt mig av är ett så kallat bekvämlighetsurval (Bryman 2012, s:433), vilket kan förklaras närmast med att jag använt mig av ett urval som jag haft tillgängligt och som för andra inte varit så lätta att få kontakt med (Bryman 2012, s:114). Jag har undvikit att intervjua kvinnor som jag har en pågående relation med och som jag aktivt arbetar med för att undvika att de ska känna att de hamnar i beroendeställning till mig. Där kan också min förförståelse

lämna avtryck. Jag har i stället sökt mig till dem som befinner sig i utkanten av mitt kontaktnät där jag inte på förhand vet något om respondentens livshistoria mer än att hon befinner sig i ett aktivt narkotikamissbruk. Urvalet är inte representativt eftersom jag bara fokuserat på åtta kvinnor, detta är heller inte syftet med en kvalitativ studie som denna. Urvalet har varit målinriktat eftersom jag sökt efter de urval som kan besvara mina forskningsfrågor och min problemformulering (Bryman 2012, s:434). Jag har i viss mån också använt mig av det som Denscombe (2009,s:37-38) kallar för subjektivt urval då jag medvetet valt ut de respondenter som jag trots kunna ge svar på de frågeställningar jag undersökt. Denscombe (2009,s: 52) menar vidare att urvalet i de flesta kvalitativa studier väljs ut efter vad forskare eftersöker och att de kan bidra med just det, vilket kan påverka validiteten. Detta återkommer jag med längre fram i studien.

4.4 Genomförande och intervjuer

Eftersom jag är socialarbetare är jag medveten om att jag har en maktposition och en förförståelse som kan spegla min tolkning. Jag har därför medvetet valt respondenter som jag inte direkt arbetar med. Kvinnorna jag intervjuat befinner sig i nätverket runt de klienter jag arbetar med och jag har inte någon daglig relation till dem, än om jag känner igen dem och på så vis också fått access till att närma mig dem och fått tillgång till en intervju.

Intervjuerna genomfördes på olika platser, på café, på respondentens akutboende och på bibliotek. Min känsla vara att kvinnorna kände sig mest bekväma i sin så kallade, just för tillfället ”hemmiljö” nämligen sitt eget rum på det akutboende hon bodde på tillfälligtvis. I flera fall dök inte kvinnorna upp på avtalad tid och jag var till en början orolig att detta skulle skapa problem och att jag inte skulle få ordning på mina intervjuer. Men det visade sig inte vara något större problem när jag av en slump träffade på dem i andra situationer och hade möjlighet att intervju dem då. Vissa av dem sökte jag aktivt upp på andra tider än när den avtalade tiden var och fick då stånd till en intervju. Vid vissa tillfällen avstod jag att intervju eftersom kvinnorna var allt för påverkade. Jag fick då avstå från att genomföra intervjun vid detta tillfälle och återuppta den vid ett annat tillfälle. Detta var naturligtvis tidskrävande, men jag var förberedd på detta och det var något jag kalkylerat med kunde hända. Min målsättning med intervjuerna vara att söka svar på mina frågeställningar. I flera av mina intervjuer fanns det inte någon struktur eller kronologisk ordning. Respondenterna hoppade hit och dit i sin livsberättelse trots att jag försökte styra in dem enligt min semistrukturerade intervjuguide. Det var en svårighet att följa och få ihop de olika delarna. Här hjälpte transkriberingen mig mycket, där jag kunde bortse från delar som inte tillförde studien något och konstruera ett sammanhang av olika episoder som berättades i intervjuerna (Kvale och Brinkman 2009, s:240)

4.5 Analysmetod

Analysmodellen som använts är en metod som Denscombe (2009) rekommenderar för kvalitativa studier. Analysen genomgår fem olika steg (Denscombe, 2009 s:369 ff) och resulterar i ett resultat som presenteras i analyskapitlet.

- *Förberedelse av material:* I detta steg säkrades mitt insamlade material. För att underlätta kodning och transkribering lyssnade jag igenom intervjuerna upprepade gånger och renskrev sedan. De stycken som inte var relevanta för min studie uteslöt jag i transkriberingen och koncentrerade mig på de bitar som kunde svara på mina frågeställningar.
- *Förtrogenhet med material:* Här försökte jag lära känna materialet. Jag sökte efter gemensamma nämnare och likheter. Försökte finna sådant som jag inte uppfattat under intervju och transkribering genom att gå igenom materialet upprepade tillfällen och uppföra tankekartor med pilar till varandra. Olika teman kom fram här och bibehölls för att ge svar åt studiens frågeställningar. Detta underlättade sedan för kodning då uppgifterna kunde kategoriseras lättare.
- *Tolkning av material:* Här identifierades olika samband och förbindelser enligt de teman som skapades tidigare. Jag bestämde mig för de tema som var intressanta för studien och som jag ämnade använda mig av. Jag sökte upp dem i det transkriberade materialet för att se om och hur ofta de återfanns i materialet. Här valde jag också de teman jag fann mest relevanta för studien och då fick annat mycket intressant material tyvärr läggas åt sidan.
- *Verifiering av material:* I detta steg jämförde jag mitt material med min förförståelse och den tidigare forskningen och försökte sedan avgöra om det kunde visa en trovärdighet och generaliserbarhet. Det är inte väsentligt om en kvalitativ studie som denna kan påvisa en generaliserbarhet, det som istället anses relevant är om det framkomna materialet kan kopplas till liknande fall. Här undersöks också om det finns en röd tråd i det insamlade materialet.
- *Presentation av material:* De fem stegen i den här analysen resulterade till sist i en sammanställning som återfinns tematiserat som en tabell i analyskapitlet samt som citat, beskrivningar och återgivningar av narrativen.

4.6 Etisk reflektion

De etiska aspekterna inom forskning är central och påverkar samhället i stort. Enligt Vetenskapsrådet (2002) finns det fyra centrala krav om grundregler för forskningsetik vilket jag försökt följa under hela studiens gång.

Informationskravet – Syftar till att respondenterna i detta fall de missbrukande kvinnorna som deltagit i intervjuerna informeras på ett förståeligt och lättbegripligt sätt om syftet för studien, vad den kommer att innehålla och vad den ska användas till. Förutom att jag berättade om

detta innan intervjun delade jag ut ett papper med information³ som kvinnan fick läsa igenom innan intervjun och får behålla efter intervjun.

Samtyckeskravet– Här informeras respondenterna om att de när som helst har rätt att avbryta intervjun och därmed sitt deltagande i studien. Även efter intervjun kan de ångra hela eller delar av sitt deltagande och meddela att de inte längre står till förfogande och vill dra sig ur. De informeras om att de inte behöver berätta mer än de själva vill och bara svara på de frågor de finner relevanta. Detta fick kvinnorna ta del av i den skriftliga informationen som jag tillhandahöll.

Konfidentialitetskravet - syftar till att de respondenter som blivit tillfrågade och att medverka i studien försäkras om att de får vara helt anonyma. Den text som behandlar deras intervjuer skrevs på ett sådant vis att ingen ska kunna avslöja deras identitet. Respondenten ska inte kunna skadas av att studien publiceras eller av studiens analys. För att säkerställa detta krav har jag undvikit att presentera och berätta enskilt om varje kvinna i analysen utan i stället visat deras gemensamma punkter i en tabell så läsaren ska få en uppfattning om vad de varit utsatta för.

Nyttjandekravet- Syftar till att inte föra vidare hela eller delar av studien till försäljning utan att i så fall informera och fråga om lov till detta. Intervjuerna ska inte användas till något annat än vad respondenterna samtyckt till. Det empiriska materialet finns i denna författares förvar.

De etiska syftet är mycket viktigt eftersom urvalet är litet och delar av studien är av känslig karaktär. De kvinnliga respondenterna delar en bit av sin personliga värld till mig och jag vill värna om att de inte ska kunna identifieras och därmed skadas på grund av sin medverkan.

4.7 Validitet, trovärdighet och användbarhet

I kvalitativ forskning handlar validitet om hur forskaren mäter det hon eller han vill mäta och om det överhuvudtaget går att mäta (Bryman 2011, s: 351). I kvalitativa studier används ofta termen *trovärdighet* istället för validitet (Denscombe 2009, s:380). Det är komplicerat för en forskare att fastställa sanningshalten i en respondents narrativ. För att påvisa en trovärdighet kan man använda sig av olika kategorier som överförbarhet, pålitlighet och bekräftbarhet (Dalen, 2011 s: 112). Här måste förförståelsen, och resultatet av det insamlade materialet tillsammans med teorin och tidigare forskning samverka. Om alla dessa fyra faktorer når liknande resultat kan man förutsätta att trovärdigheten är hög. *Användbarhet* är ett annat begrepp som kan vara relevant för att beskriva validiteten i denna studie, eftersom mitt syfte varit att belysa de narkotikamissbrukande kvinnornas situation (Thornberg och Fejes 2009, s:229). Användbarheten syftar till att den som tar del av denna studie kan använda sig av vad som framkom i studien och relatera den informationen till egen och andras kontext (Thornberg och Fejes 2009, s:232). Som hermeneutisk forskare är tolkningen av stor

³ Se bilaga 1.

betydelse varför jag var noga med att använda min förförståelse eftersom den är relativt stor i detta fall och behövs för att kunna förstå, men samtidigt hela tiden tänka på att vara öppen för omtolkningar och en förändrad förståelse. Validiteten kan påverkas på grund av förförståelse och en medvetenhet om det *holistiska misstaget* (Dalen, 2011 s:120) som visar på att man tolkar under påverkan av den egna förförståelsen hade jag i tanken under hela analysprocessen så att tillförlitligheten skulle bli så stor så möjligt. En forskare kan påverkas av en respondents berättelse, en del av kvinnornas berättelser är oerhört starka och berör mer än andra vilket kan påverka forskaren att värdesätta de utvalda narrativet mer. Detta kallas *elitbias* (Dalen, 2011 s.122 ff) och är något som forskaren i allra största grad ska försöka undvika vilket var svårt eftersom många narrativ berörde mig mycket, en del mer och en del mindre. Eftersom jag var påläst och hade en medvetenhet försökte jag tänka på att alla intervjuer tillförde lika mycket, än om innehållet var olika och lyckades tolka med tanke på detta. Samma gäller att *go native* som innebär att man känner till fenomenet och fältet så väl att man förbiser och inte tar till sig nya insikter. Eftersom jag även kände till detta var jag uppmärksam på detta och strävade efter att vara uppmärksam på alla olika faktorer. Jag har under hela uppsatsprocessen försökt vara tydlig med att redovisa mina val och hur jag gått till väga och utifrån detta hoppas kunnat påvisa en validitet, trovärdighet och användbarhet (Thornberg och Fejes 2009, s:219)

5. RESULTAT och ANALYS

5.1 De kvinnliga respondenterna

Detta resultat och analyskapitel är uppbyggt till stor del av citat som kvinnorna delgett mig under intervjuerna. Jag har valt att presentera det så eftersom jag anser att de ger en verklighetstrogen och inte förskönande bild. Mellan citaten har jag analyserat och knutit ihop resultatet med teorier och tidigare forskning för att nå en ökad förståelse om varför det kvinnliga narkotikamissbruket har utvecklats i olika riktningar.

Eftersom jag värnar om mina respondenters anonymitet har jag valt att inte presentera dem enskilt, där möjligheten finns att någon skulle kunna känna igen och placera kvinnan genom att läsa presentationerna. Jag har i stället upprättat en tabell där man kan utläsa de gemensamma nämnare som kvinnorna har och de olika teman som är av intresse för min studie. Jag kommer att fokusera på de teman som besvarar mina frågeställningar, men har valt att ta med andra teman i tabellen, rent upplysningsvis för att nå en ökad förståelse för kvinnornas situation.

Sju av de åtta respondenterna var mellan 10 och 14 år första gången de provade på att använda sig av narkotika. Endast en var 18 år och kom då bara i kontakt med narkotika någon enstaka gång. Hon var också den som var över 40 år då hon ansåg sig själv vara fast i ett beroende av narkotika. Fem av de åtta respondenterna ansåg sig själva vara mellan 14 och 18 år då de fastnade i ett narkotikamissbruk och två var 22 respektive 25 år då de ansåg sig själva vara narkotikamissbrukare. Deras primära drog under intervjutillfället var för fem av

kvinnorna amfetamin och tre använde sig av opiater, som heroin eller subutex. Alla kvinnorna är blandmissbrukare och använder periodvis sig av alkohol samt tabletter och hasch.

Tema	Antal
Psykisk ohälsa	8
Betydelse av egen bostad	8
Använder sig av neutraliseringstekniker	8
Känslan av att vara missförstådd av myndigheter	8
ADHD	7
Bristande omsorg i barndomen	7
Utsatt för våld i nära relationer i vuxen ålder	7
Utsatt för sexuella övergrepp i vuxen ålder	7
Känsla av att vara oälskad	6
Problem i skolan	6
Barn omhändertagna	6
Missbrukande föräldrar	5
Utsatt för våld i barndomen	5
Utsatt för sexuella övergrepp i barndomen	5
Uppväxt med ensamstående förälder	5
Fosterhem/barnhemsplacerad	5

För att besvara den första frågeställningen som anspelar på vilka bakgrundsfaktorer som finns i det initiala skedet av en narkotikamissbrukskarriär har avsnitten *Bristande kontroll* och *Känslan av att vara oälskad och betydelslös* skapats.

Avsnitten *Psykisk ohälsa* och *Någon annans fel* ger svar på vad som framkom om båda frågeställningarna.

Organisatoriska hinder och misstro mot myndigheter samt *Framtid* avser att svara på den andra frågeställningen om vad som håller dem kvar i missbruket.

5.2 Bristande kontroll

I bristande kontroll ingår faktorerna anknytning till vårdnadshavare och relationer till kompisar och deras påverkan och inflytande, den sociala inlärningen och hur de sociala banden påverkar i uppväxten. Det egna ansvaret är fortsättningen på en egen bristande kontroll. Alla faktorer spelar en avgörande roll när narkotikamissbruket inleds.

Ingen bryr sig - Anknytning

En god relation mellan ungdomar och vårdnadshavare är av största vikt i uppväxtåren för att inte ungdomarna ska inleda den kriminella karriär som ett narkotikamissbruk innebär. Ett förtroende mellan båda parter är värdefull där de kan dela emotioner, funderingar och uppfattningar (Ring 1999, s:13). Finns det en god anknytning redan från barnsben har en relation skapats som övergår i lojalitet gentemot sin familj och man vill inte göra den besviken genom att påbörja det normbrytande beteende (Ring 1999, s:12) som ett narkotikamissbruk innebär. Känslan av skam infinner sig vid detta tillfälle då man använder sig av substanser som inte är accepterade i familjen och de sociala banden hotas (Scheff 1990). De unga flickor som i tidig ålder påbörjat en narkotikakarriär har i regel inte haft samma förutsättningar som andra (Bjerrum-Nielsen och Rudberg 1989). Detta bekräftas i denna studie då flera av respondenterna är uppvuxna i dysfunktionella hem med missbruk och psykisk ohälsa. Liknande berättelser som i citatet nedan återfinns också i de andra intervjuerna där kvinnorna berättar att det saknades kontroll från föräldrarna. De kunde göra vad de ville och ingen fanns där och fångade upp dem. Det fanns inga gränser, ingen som sa ifrån, istället var upplevelsen att det bara var skönt när de försvann så föräldrarna slapp bry sig och *anknytningen* (Hirschi 1969, s:127) var därmed svag. Känslan av att inte vara saknad eller behövd skapar en känsla av undanträngd skam och är en början till hotade sociala band (Scheff 1990, s: 18-19). Detta är upplevelser från de ursprungliga uppväxtförhållandena där normen var fri uppfostran med bristande kontroll. I fosterhemmen var normen en helt annan. Här fanns en helt annan kontroll som då blev av motsatt art för kvinnorna. De var vana att springa vind för våg och leva självständigt, när det plötsligt blev kontrollerade kände de sig instängda och upplevde att de blev satta i fängelse. För kvinnorna blev detta förvirrande då de inte delade varken den ena sidans uppfattningar om norm eller den andra. De ville bli kontrollerade till viss del och saknade uppmärksamheten som kommer av kontroll, men å andra sidan ville de inte mista sin frihet som kan upplevas om man utsätts för hård kontroll, en ambivalens upplevdes. Respondenterna upplevde inte en samhörighet med någon av de olika grupperna och saknade då känslan av tillhörighet varpå de sociala banden blev osäkra (Scheff 1990). Det framkom i sju av de åtta intervjuerna att det funnits brister i föräldraansvaret och bristande kontroll. *Anknytningen* till både föräldrar och fosterföräldrar

försvagades i olika perioder i respondenternas liv och då blev *åtagande och delaktighet* (Hirschi 1969, s:20ff) i skola och fritidsaktiviteter inte viktig längre. *Övertygelsen* om att det var bättre att vara illegal och fri och inte instängd växte sig större. *Övertygelsen* (Hirschi 1969) om vilka normer som gällde var olika, beroende på om respondenterna befann sig i ursprungshemmet eller i fosterhemmet varpå de blev förvirrande för kvinnorna som inte delade någon av uppfattningarna utan gjorde de som kändes bäst för stunden. De fyra element som Hirschi(1969, s:20ff) anser vara grunderna i social kontrollteori är härmed intygade. De visar också på att alla de fyra komponenterna hänger samman och vilar på varandra.

”Morsan brydde sig inte. Jag kunde göra vad jag ville, hon vara bara glad att jag inte var i vägen. Om inte hon hade suttit så mycket och haft lite koll på mig kanske jag inte hade varit där jag är idag. Ibland kom jag inte hem på flera dagar, men hon brydde sig inte det minsta. Jag minns en gång när jag åkte i väg på Roskildefestivalen, jag var 13 år och hade nyss fått komma hem från en fosterhemsplacering. Jag stack med ett gäng äldre killar och var borta i fyra dagar. Vi rökte på, drack och hade jättekul. När jag kom hem låg hon på soffan och skakade, bakfull och jävlig. Hon tittade bara på mig med dimmig blick och vände sig om och somnade om.”

Så lärde jag mig att knarka - Inflytande, påverkan och social inlärning

Bjerrum-Nielsen (1989) menar att unga kvinnor som hamnar i narkotikamissbruk har bristande social kompetens och inte många vänner vilket jag ställer mig kritisk till då det framkom i mina intervjuer att det i många fall var tvärtom. Respondenterna berättar att de har haft mycket vänner och kompisar, men tyvärr inte alltid kompisar med sunda värderingar och övertygelser om att leva enligt samhällets normer och regler (Ring 1999). De har sökt sig till subgrupper efter stigmatisering, där narkotikaanvändning har varit norm och blivit en del av gruppen.

”Jag tyckte att min syrras kompis var så himla cool, hon hade jeans som var lagade med snusnäsdukar och rökte hasch. Klart att jag hängde på, när jag fick chansen.”

I intervjuerna framkom det tydligt att respondenterna påverkades av föräldrar och andra människors inflytande på dem. Föräldrarna överförde sina normer och värderingar till respondenterna som gjorde dem till sina egna. Eftersom flera av kvinnorna är uppväxta i missbrukshem tog de för givet att det var norm att använda sig av illegala substanser. De som inte har en bakgrund i missbruksmiljö har tagit till sig normen från andra anknytningar i sin kontext. Till exempel kompisar och kärlekspartners. Om en sund anknytning till människor med laglydiga intuitioner funnits hade troligen risken reducerats att ett narkotikamissbruk hade påbörjats. Kvinnan som uttalade orden i citatet nedan hade flera av de faktorer som Nakken (2012) vittnar om. Här finns en sårbarhet och en tillgänglighet till droger. Samma person, nämligen pappan, som skadar sin dotter och utsätter henne för sårbarhet är den som gör narkotikan tillgänglig för henne.

”Om inte jag fötts med de föräldrar jag föddes med hade man kanske haft en chans. Jag föddes som narkoman, morsan knarkade hela tiden hon hade mig i magen. Jag omhändertogs direkt på

BB. Men fick så småningom växa upp delvis med farsan. Han knarkade ännu mer och var den som bjöd mig på min första panna⁴.”

Jag skämdes - Sociala band betyder så mycket

En stor skam och skuldkänsla (Scheff 1990) kan bidra till att avhålla sig från kriminalitet som i det här fallet identifieras som narkotikamissbruk. Till stor del eftersom de inte vill göra människor i sin närmaste omgivning besvikna. Skamkänslan påverkar att behålla relationen levande, eftersom kvinnan inte vill visa sitt narkotikamissbruk, avstår hon från att hälsa på och därmed blir relationen sporadisk och de sociala banden försvagas (Scheff 1990, Hirschi 1969). Här är de sociala banden av stor betydelse just därför att man har starka band till de som fördömer den kriminella handlingen. I nästa citat avstår kvinnan att visa upp det kriminella beteendet för att undslippa den känsla av svek som uppstår och i stället uppvisa en nykter person för att uppnå stolthetskänslan. Att ersätta en förlust med något annat objekt, till exempel narkotika är inte ovanligt menar Nakken (2012, s: 4-5,12ff). Detta är tydligt här, då missbruket eskalerade vid farmoderns bortgång. Här är också en vändpunkt tydlig, men i negativ bemärkelse. Något hände som förändrade beteendet negativt.

”Om inte farmor hade funnits hade jag troligen börjat ännu tidigare. Hon var den enda som brydde sig om mig och jag visade mig aldrig påtänd för henne. Fanns inte på kartan, att jag skulle göra henne besviken. Hon trodde på mig. När hon dog blev jag otröstlig och sköt i mig allt jag kom över. Samma vecka tog jag min första överdos”

Inget eget ansvar

Att inte ha några skyldigheter eller åtagande (Hirschi 1969) i sitt liv utgör en risk för ett ökat narkotikamissbruk. Om man inte har något arbete eller behöver engagera sig för försörjning är det lätt att bara lita till någon annan och fortsätta sitt drogmissbruk. Här bekräftas också Trulssons (2006) resultat att kvinnor inte är så brottsaktiva i det sekundära skedet eftersom de ofta har en man som de blir försörjda av och som utför de sekundära brottsliga aktiviteterna som underhåller narkotikamissbruket för både kvinnan och mannen. Men även här går kvinnan i något slags rättfärdigande och säger mellan raderna att om hon inte träffat just den mannen hade inte hennes missbruk eskalerat och hon hade kanske inte fortsatt i det påbörjade missbruket. Det finns inget eget ansvar att själv avväga om man ska fortsätta i missbrukskarriären eller inte.

”Allt blev så lätt när jag träffade min blivande man. Han fixade droger och jag kunde bara luta mig tillbaka och ha det gott. För första gången i livet var det som om någon brydde sig och tog hand om mig. Han avgudade mig i början och gjorde allt för mig. Jag hade aldrig haft det så förut. Det var en härlig tid, men sen gick det bara utför. Vi drogade mer och mer och han blev knäpp av drogerna, vi bråkade hela tiden och flera gånger hamnade jag på sjukhus för att han

⁴ Spruta med amfetamin.

misshandlat mig, de tog barnen ifrån oss. Om jag inte hade träffat honom hade aldrig allt detta hänt. Om inte..."

5.3 Känslan av att vara oälskad och betydelslös

Att inneha känslan av att vara oälskad och betydelslös innebär att man är stigmatiserad, självdestruktiv och ambivalent men också att känslorna skam, skuld och stolthet påverkar hur ett narkotikamissbruk inleds och fortgår.

Du duger inte - Stigmatiserad

Flera av respondenterna vittnar om en stigmatisering om att inte duga. Kvinnorna uppfattar att de inte duger, i en intervju berättar en kvinna om hur mamman aldrig någonsin visade uppskattning, hon fick alltid bara höra hur värdelös hon var. Även här finns emotionen om att inte vara till någon nytta och den undanträngda skammen blir närvarande (Scheff 1990).

"Min mamma älskade aldrig mig, hon hatade mig. Hon ville hellre ha en pojke med bruna ögon och det talade hon om för mig hela tiden. Jag drog hemifrån när jag var sexton och hon var lika glad för det. Hon bryr sig inte om mig alls. Förr brukade hon ringa en gång om året, men nu ringer hon aldrig. Hon ringde inte ens när jag fyllde femtio. Fy fan. Jag väntar bara på att hon ska dö så jag får ärva. Hon är fullsketen med pengar."

Hon bekräftar därmed sin negativa självbild (Goldberg 2010, s:321ff) genom att fortsätta i sitt narkotikamissbruk. Det biokemiska perspektivet som ger en positiv sinnesförändring (Goldberg 2010, s:26ff, 236) tillsammans med stigmatisering, den sociala inlärningen och ärftlighet. Pappan var missbrukare spelade in här. Det fanns det flera orsaker som i kombination påverkade att respondenten fastnade i ett missbruk.

Ingen bryr sig – Självdestruktivitet

Skamkänslan och just den undanträngda skammen som infinner sig när respondenterna känner sig värdelösa och inte behövda går som en röd tråd genom de olika berättelserna (Scheff 1990). Hämnd och självdestruktivitet kan uttalas verbalt och ger en viss tillfredställelse för den som missbrukar (Goldberg 2010, s:321ff). På det sätt respondenten uttalar orden i nedanstående citat kan det tolkas som om de får skylla sig själv när de inte pratar med mig och då kan jag lika gärna fortsätta att knarka och kanske dö och då kan de minsann ångra sig att de inte pratade med mig. Här kan också neutraliseringstekniker (Sykes och Matzas 1957) appliceras då de kan tolkas som att de skyller över sitt beteende på någon annan. Det finns inget som stoppar mitt narkotikaintag eftersom de inte ens pratar med mig, eller någon som bryr sig.

”Jag har aldrig betytt något för någon. Jag kunde lika gärna kunna vara död. Ingen kommer att sakna mig när jag inte finns längre. Inte ens mina barn bryr sig om mig, de vill inte prata med mig”

Kvinnan visar sin självdestruktivitet och sin negativa självbild när hon känner dubbla emotioner. Upplevelsen förstärks genom drogerna (Goldberg 2010, s 321ff). Samtidigt som hon för en gång skull kände sig betydelsefull blev hon skadad och känslan av att bara duga till fruktansvärda upplevelser var ändå känslan av att hon dög till något överhuvudtaget.

”Enda gången jag kände att jag var betydelsefull var när min pappa förgrep sig sexuellt på mig. Då sa han att jag var vacker och att jag gjorde honom lycklig. På något konstigt vis njöt jag av hans ord, men han skadade min kropp och min själ. Jag fick djupa, djupa sår som aldrig kan läka. Det är därför som jag måste döva mig med de här. Jag vill inte finnas i verkligheten, det har jag provat och jag vill aldrig tillbaka dit.”

Ambivalens är något återkommande i de flesta av intervjuerna. Kvinnorna upplever många av upplevelserna dubbla känslor som ofta står i motstånd till varandra. Vilket för oss in till nästa avsnitt.

Ambivalens – Skam, skuld och stolthet

Anknytningen till de biologiska föräldrarna har varit bristande och fem av dem har i tidig ålder placerats i fosterhem eller på barnhem. De som placerades i fosterhem har i samtliga fall utsatts för övergrepp av olika art. Där har de haft känslan av att vara oälskade och betydelselösa.

I den här respondentens kontext tillhör kvinnan familjen, i och med det finns det sociala band eftersom hon bor där. Men respondenten särskiljs från den övriga familjen och behandlas annorlunda, vilket ökar känslan av avvikelser och utanförskap och försvagar de sociala banden. Kvinnan är en del av familjen men blir sviken av den på olika vis, genom övergrepp av fadern och oförstående och utnyttjande av modern. Respondenten känner skam eftersom hon inte är uppskattad av fostermodern och på så vis försvagas de sociala banden ytterligare (Scheff 1990). Av fadern är hon uppskattad under de stunder där hon blir utnyttjad, men samtidigt finns känslan av skam att hon inte har möjligheten att avstyra det hela. En stor ambivalens återfinns hos den lilla flickan som utsatts för detta hos familjen hon hamnade hos.

”Jag tror nog att mamma älskade mig, men hon orkade inte med mig. Hon orkade inte med sig själv ens. Familjen jag kom till var helt känslolösa. De älskade bara Gud, sa de i alla fall. Mamman i familjen behövde en slav som hon kunde köra med och skälla på. Pappan behövde någon som han kunde ligga med eftersom frun inte ställde upp. Det var ju syndigt. Han våldtog mig första gången andra dagen jag var där, då var jag sju år, sedan pågick det i åtta år, nästan varje kväll. Kärringen visste om det hela tiden, det är jag säker på, men hon sa inget. Hon var väl bara glad att slippa de äckliga svinet. De visade mig aldrig kärlek eller sa ett uppmuntrande ord. Jag var bara ett nödvändigt ont som de kunde visa upp i kyrkan och låtsas in för andra att de gjorde en god, kristen gärning genom att ta hand om en stackars knarkarunge. När jag fick vara hos mamma korta perioder var det paradiset. Hon flätade mitt hår och kliade mig på ryggen och sa att hon älskade mig, men så började hon missbruka igen och då var det färdigt,

jag fick åka tillbaka till helvetet. Varje gång lovade hon att hon snart skulle hämta mig, men ibland gick det flera år utan att jag fick se henne. Nu är hon död, hon dog av en överdos.”

5.4 Psykisk ohälsa

Alla de åtta respondenterna innehar olika typer av psykisk ohälsa. Det är svårt att avgöra om kvinnorna börjar missbruka narkotika för att självmedicinera en psykisk ohälsa eller har de en psykisk ohälsa för att de missbrukar narkotika? Kvinnorna resonerar också om att drogerna gjort dem sjuka. Drogutlösta psykoser är vanligt, en och annan period i livet har tillbringats i psykiatrisk vård för flera av respondenterna. Alla som väljer att nyttja narkotika söker efter en sinnesförändring (Nakken 2012). De vill inte känna, inte må dåligt. I studien framkommer det i samtliga intervjuer att narkotikan gör att de slipper känna, de är lyckliga och mår bra den lilla stund som drogen har sin verkan, men så fort den går ur kroppen mår de lika dåligt igen och därför krävs det bara mer och mer, oftare och oftare.

Om kvinnorna fått hjälp att bearbeta sin psykiska ohälsa på ett sätt som de är mottagliga för och som de själva anser bli hjälpta av skulle förmodligen narkotikamissbruket kunna reduceras, en av kvinnorna berättar om sin borderline:

”Jag har borderline och det har jag vetat sedan jag var femton år. Det konstaterades när jag blev inlagd på psyket första gången efter att jag hade försökt att ta livet av mig. Jag stal alla tabletter jag hittade hemma hos mamma och svalde ner dem med brännvin special. Först skar jag mig i handlederna, men åt fel håll. Jag visste inte hur man skulle göra. Min morbror hittade mig i sista sekund, badande i blod, helt medvetslös. Om inte min morsa hela tiden hade lämnat bort mig för att kunna sup hade jag kanske aldrig fått borderline. Läkaren säger att det beror på att man har traumatiserade händelser i sin barndom, och det ska gudarna veta att jag har. Jag önskar inte min värsta ovän att få vara med om det jag varit med om. Jag kan må jättebra ena sekunden och nästa sekund bara gråter jag och vill dö. Det är också därför jag aldrig kan ha ett riktigt förhållande. Jag är livrädd för att den jag är ihop med ska lämna mig och därför gör jag slut själv hela tiden innan någon hinner göra det mot mig. Jag är helt knäpp i huvudet, jag vet. Knarket hjälper mig att hålla mig lugn, jag behöver inte känna. Jag vill inte sluta med droger, för jag vet att jag mår så himla dåligt då, jag orkar faktiskt inte med det.

Skola och ADHD

Alla de åtta respondenterna vittnar om en psykisk ohälsa. Sju av dem har diagnostiserats med ADHD. De har genomgått en ADHD-utredning i vuxen ålder och vissa av dem medicineras med ritalin eller concerta. Kvinnorna uttrycker själva att de förutom sin ADHD har andra psykiska problem som de i hög grad självmedicinerar. Faktorer som problemfylld uppväxt och utsatthet för övergrepp påverkar den psykiska ohälsan. När studien genomfördes kom det fram att det förekommit övergrepp i alla kvinnornas liv på olika nivå och av olika grad, både våldsamma, psykiska och sexuella. Här spelar också en psykisk ohälsa så som depression, sviktande självförtroende och ADHD roll i grunden för att påbörja ett narkotikamissbruk

(Trulsson 2006). Flera variabler adderas till varandra och ger upphov till ett narkotikamissbruk initialt.

De sociala banden har varit svaga för många av respondenterna. De flesta har haft en besvärlig skolgång som säkert till viss del har berott på deras ADHD⁵ som inte uppdagades för än i vuxen ålder. Skolan var inte viktig och den valdes bort för andra mer spännande aktiviteter som skolk och alkohol och hasch, därmed gjordes redan då ett val att inte investera i skolan för framtiden (Hirschi 1969, s: 21) och ett val att inte bli en del av normsamhället som bygger till viss del på utbildning som senare leder till ett arbete. Det framkom tydligt i intervjuerna att skolan inte var viktig. Känslan av en bristande relation till lärarna fanns och kvinnorna kände sig inte motiverade eller såg det viktigt att utbilda sig. De hade ingen respekt för auktoriteterna inom skolans eller de vuxnas värld och brydde sig inte om att det blev konsekvenser av de avvikande beteende de uppvisade (Hirschi 1969, s:127).

De kvinnor som diagnostiseras med ADHD sent i livet uttrycker att de hade önskat att de fått veta det tidigare, att det hade hjälpt dem att förstå varför de gjort vissa, som de själv uttrycker de ”dåliga val” i livet. Som också fört dem i viss mån dit de är idag.

Jag var över 40 när jag fick min ADHD-diagnos, då föll alla bitar på plats. Plötsligt förstod jag varför jag aldrig kunde sitta still i skolan eller varför jag inte fattade vad folk sa till mig. Min arghet blev laglig på något vis. Jag har alltid varit så himla arg. Nu förstår jag varför. Å, vad jag önskar att de hade kommit på detta tidigare. Men när jag var ung, fanns det inte något som hette ADHD. Det fanns bara något som hette problembarn och de problembarnen fick gå i OBS-klass med en massa andra problembarn. Det enda vi gjorde i högstadiet var att sniffa, dricka folköl och röka hasch. Lärarna brydde sig inte ett skit. Inte konstigt att det blev som det blev.”

5.5 Den kvinnliga normen

Normen i Sverige är att kvinnor tar på sig rollen som stöttepelaren i familjen (Trulsson 2006, Hirdman 1988, Lander 2003). De ska ta hand om sina barn och sin familj, om de inte kan det på grund av ett narkotikamissbruk blir de stigmatiserade och får känslan av att inte duga. Det avvikande beteendet blir verklighet och missbruket eskalerar och fortsätter (Hirdman 1988). Kvinnorna berättar återkommande om hur andra ser ner på dem, för att de befinner sig i ett utanförskap och agerar avvikande. Lander (2003) kallar detta för *normativ feminitet* som kan förklaras med hur kvinnan bör bete sig för att vara accepterad av samhället. I den normativa feminiteten ingår det inte att man inte kan ta hand om sina barn på grund av ett narkotikamissbruk och här sker ytterligare en stämpling. Kvinnorna känner att de inte får något stöd eller hjälp och detta bekräftas av Skårner (2002) som beskriver att kvinnor inte alls har samma tillgång till hjälp som män. Detta kan beskrivas som *ödsliga nätverk*, eftersom hjälpen kommer bara vid speciella tillfällen, i första hand i samband med graviditet precis som respondenten beskriver (Skårner 2002).

⁵ Sju av åtta respondenter är diagnostiserade med ADHD. Se tabell.

”Klart att man är deprimerad mellan varven. Skulle inte du vara det om du hade haft en usel barndom, en äkta man som bankar skiten ur dig, inte får träffa dina barn och inte har någon stans att bo? Fan, inte konstigt att man är lite ledsen då och då. Min syrra ser ner på mig och alla andra också förresten, de fattar inte hur jag kan välja knarket framför mina barn. De fattar inte att jag inte har något val. Fan, också. Inte vill de hjälpa mig heller. Enda gången syrran brydde sig var när jag väntade min yngste son, nu bor han hos henne.”

5.6 Inte mitt fel

Genom att utnyttja neutraliseringstekniker rättfärdigar kvinnorna sitt narkotikamissbruk och deras narkotikamissbruk beror enligt de själva på någon annan eller på någon omständighet som de inte rör över. Förnekande, fördömande är begrepp som förekommer i detta avsnitt.

Förnekande av ansvar och skada

I nästan samtliga av fallen beskriver kvinnorna att deras narkotikamissbruk beror på självmedicinering av psykisk ohälsa och eller ADHD. Genom att uttala att de behöver narkotikan i medicinskt syfte att döva förnekar de ansvaret av den kriminella handlingen. Att narkotikan får dem att må så mycket bättre trots att narkotikan också skadar kroppen är ett förnekande av de eventuella skador som uppkommer av narkotikamissbruket. Kvinnan beskyller sjukvården att de inte skriver ut nog hög dos av medicin så hon måste köpa extra och förnekar därmed också den kriminella handlingen att hon köper illegala preparat eftersom det är något som hon måste ha för att må bra enligt henne själv (Sykes och Matzas 1957).

”Jag får utskrivet ritalina i en hög dos, men det räcker ändå inte till. Jag måste spä på det med lite annat, om du förstår vad jag menar. Därför köper jag till det jag måste på gatan.”

Förövare eller offer? Samma person?

Kvinnorna ser inte sig själva som något offer när de tar narkotika. De vill hellre göra sig till offer för att de inte får den hjälp de vill ha och det är också en form av neutraliserings teknik. De lägger samtidigt över skulden på någon annan. Att det inte finns några offer för handlingen som den tredje neutraliseringstekniken antyder stämmer till viss del i denna studie eftersom kvinnorna ofta uttrycker att de är deras eget val att missbruka narkotika, det är ingen som tvingar dem att skjuta upp eller sniffa i sig narkotikan. Samtidigt uttrycker de att de inte har något val, hon måste överleva. Det finns också en medvetenhet om att de lämnat sina barn och att de väljer missbruket framför sina barn. Eller som en kvinna uttryckte de:

”Väljer och väljer. Knarket är inget jag väljer istället för mina barn. Det handlar om att överleva. Om jag inte får mitt tjack, dör jag av ångest, jag tar livet av mig! Då har mina barn ingen mamma alls. Fast det kanske är lika bra för dem.”

Om de säljer knark, är det ingen som tvingar dem att få köpa. De som köper, väljer väl själv om de vill köpa menar de respondenter som säljer narkotika och därmed har de fransagt sig sitt ansvar.

”Jag vill egentligen inte sälja till de riktigt unga, men om inte de får köpa av mig, så går de till någon annan. De får alltid tag i det de vill ha ändå. Det spelar ingen roll.”

Trots att kvinnan utför den kriminella handlingen ser hon sig själv som offer, det är henne det är synd om som inte har tillgång till det hon så väl behöver för att finna ett välbehag. Offret som blev utsatt hade säkert redan det hon behövde och därför blev hon per automatik inget offer. Offret förvandlades genom neutraliserings teknik till den egentliga förövaren.

”Nä, men jag kunde inte lämna in blanketten för ekonomiskt bistånd i tid för den här månaden. Min mamma var sjuk och jag var tvungen att hälsa på henne på sjukhuset”. Så... Vad skulle jag göra när jag inte hade några pengar? Jag mådde ju så himla dåligt och var tvungen att ha något som fick mig att må bra. Den där kärringen kom så himla lägligt och hade nyss hämtat ut sin pension. Hon har säkert massvis med cash, men jag behövde dem bättre just då.”

De får skylla sig själva – Jag var tvungen

Under intervjuerna framkom det ofta ett fördömande av fördömarna som är ytterligare en av neutraliseringsteknikerna. I flera av intervjuerna med kvinnorna kom påstående om att ingen förstod dem, ingen visste hur det var, alla bara klagade och begärde att de skulle skärpa sig, ta ansvar. Känslan av att vara oförstådd löper som en röd tråd genom alla livs berättelser och finns hela tiden närvarande i intervjuerna. Den sista av de fem neutraliseringsteknikerna som handlar om åberopandet av andra högre lojaliteter än lagen och samhällets övergripande moral visar sig i hur kvinnorna tolkar sitt eget beroende. De menar att läkarna och samhället får skylla sig själva att de finns till exempel subutex, morfin och andra receptförskrivna preparat till försäljning att köpa på den svarta marknaden, när läkarna inte skriver ut tillräckligt för att man ska klara sig. Inte konstigt att folk köper till extra då, menar kvinnorna.

Genom att nå framgång i försvarandet av droganvändandet garderar sig kvinnorna sig själva från autokritik samt skuldbeläggning (Sykes & Matzas, 1957). Den kriminella handling som ett narkotikabruk innebär blir legitimerat enligt kvinnorna när de använder sig av neutraliseringsteknikerna. Den subgrupp som respondenterna tillhör gör neutraliseringarna till norm och kan då utöva den kriminella handlingen att använda narkotika gång på gång.

När det här handlar om att en brandvarnare förstörts och respondenten jämför det med mord som är ett betydligt alvarligare brott tänker hon inte på att människor kan brinna inne och avlida för att hon förstört brandalarmet. Att det måste finnas fungerande brandlarm är en av reglerna och att bryta mot dem är så pass alvarligt att kvinnan blev avhyst. Det går inte att frånga förutbestämda lagar och regler. Än om kvinnan i detta fall försöker få yttre orsaker att neutralisera sin handling. Här var det personalens fel att de inte köpt batteri så att brandvarnarna lät. Inget egenansvar att kanske tänka sig att köpa egna batterier till sin egen lägenhet.

”Det hjälpte inte att jag bad om ursäkt för att jag slog sönder brandlarmet. Jag åkte ut ändå. Men fattar de inte att jag blev helt galen av det där pipande ljudet. Det var som tortyr. De får skylla sig själv när de inte kunde fixa nya batterier så det slutade att tjuta. Det är för fan inte mitt fel att de inte kan masa sig ut och handla. Men nääää, ingen tänker på mig och hur jag mår. Jag fick ångest av det där tjutandet! Jag försökte stänga av den, men det gick inte och till slut flippade jag. Är det så himla farligt då? Åka ut för ett litet brandlarm, liksom. Det är ju inte precis som om jag mördat någon.”

5.7 Organisatoriska hinder och misstro mot myndigheter

Hos samtliga kvinnor finns det en medvetenhet om hur socialtjänstlagen fungerar. De vet att de måste ansöka varje månad om ekonomiskt bistånd, de vet att de måste uppsöka och hålla kontakt med sin handläggare för att kunna ansöka om boende. De vet också att socialtjänsten är den instans som håller i omhändertagandet av deras barn och att de är genom dem de kan få tillstånd för besök. Ändå är det få av dem som upprätthåller kontakten. Makt, missförståddhet och brister i samarbetet mellan olika aktörer är de hinder som kvinnorna upplever försvåra deras situation.

Makt

Makt är ett begrepp som återkommer i flera av intervjuerna. De finns en allmän uppfattning om att kvinnorna anser att socialsekreterarna utövar sin makt genom att inte tillfredsställa deras önskningskrav. De känner sig motarbetade och svikna. Ett återkommande uttryck i intervjuerna är just att samhället och de sociala myndigheterna har svikit dem. Jag kan uppleva en ambivalens hos flera av respondenterna för samtidigt som de uttrycker att de sociala myndigheterna har svikit dem och inte gjort något för dem, att de inte ingrep när de visste att de levde i ett dysfunktionellt hem är de besvikna att de blev separerade från sin ursprungsfamilj och fråntagna rätten att växa upp med sin biologiska familj.

”Jag hatar ”soss”! De kan dra åt helvete allihop som jobbar där. De enda de vill är att jävlas och göra det extra, extra svårt för oss. De är fan dumma i huvudet varenda en. De är aldrig någon som har gjort något för mig någon gång. De enda de kan är att visa sin makt. Får de lära sig det på den där jävla skolan de går, eller? Jag tänker aldrig mer gå dit.”

Kvinnorna har känslan av att handläggaren vill utöva sin makt och de känner sig hela tiden missförstådda. En myndighetsperson i en organisation, i det här fallet socialtjänsten måste hålla sig inom de ramar som organisationen har som mål för sin verksamhet (Christensson et al 2005, sid:36 ff). Detta kan upplevas som ett maktspel gentemot klienterna. Tyvärr överensstämmer klienternas önskemål och krav sällan överens med de lagstadgade som myndigheterna måste förhålla sig till och som också är organisationens mål. Ju högre tjänsteman, ju mer kompetens besitter man och därmed också högre befattning i den rådande hierarkin inom organisationen (Christensson et al 2005). Därmed också en starkare

beslutsfattande roll. Därför upplevs också chefer av klienterna som de personerna som de blir mest motarbetade av.

”Den där jävla subban förstår inte att jag och min kille måste bo tillsammans. Hon vill sätta mig på ett jävla kvinnoboende och honom på ett akutboende där det bara bor en massa pundare. Han kan inte bo där, det måste hon väl fatta? Eller är hon helt jävla körd? Vi har fan varit tillsammans i tre år. Vem är hon att bestämma att vi ska dela på oss?”

Missförstådd

Att det inte finns någon kontinuitet upplevs av klienterna som besvärande. De upplever det negativt att deras handläggare ständigt byts ut och vid upprepade tillfällen får de berätta om och förklara sin livssituation trots att de finns dokumenterat. Likaså känner respondenterna missförstådda och upplever att myndigheterna inte är insatta i deras problem. De sociala myndigheternas representanter går enligt kvinnorna efter boken. De kan inte se lösningar som skulle gagna den enskilde individen och de har ingen förståelse när de tar sina beslut. Här används åter igen neutraliseringar(Sykes och Matzas 1957) genom att skylla ifrån sig på någon annan. Det är någon annans fel.

”Jag kan inte hålla reda på alla handläggare jag har haft under alla år. De slutar ju en efter en och hela tiden ska man behöva dra sin historia, gång på gång. De fattar ju ändå inget. Vad fan vet dom om att vara beroende av droger och inte ha någonstans att ta vägen? Inte ett skit!”

Brister i samarbetet

Det uppvisas brister i hur den sociala organisationen (Repstad 2012, s:144) fungerar. Samarbetet mellan kriminalvården och socialtjänsten samt behandlingsenheten och socialtjänsten fallerar och i och med det måste man se ett misslyckande i *genomflödet* som beskriver hur de olika delarna så som klienternas boendeproblematik när de kommer ut från fängelsestraff respektive behandling inte fungerar. De finns ingen planering från organisationen sida (Repstad 2012, s:144). Fängelselagen (riksdagen 2010 § 5) som beskriver att den intagnes anpassning i samhället efter frigivning ska underlättas så att nytt frihetsberövande motverkas. Socialtjänsten måste se det här som ett misslyckande eftersom klienten direkt är tillbaka på ruta ett igen och måste påbörja processen med ett tydligt missbruk på nytt. *Utfloendet* som beskriver hur utfallet blir efter behandlingen och fängelsestraffet har på så vis också misslyckats eftersom den klient som hade genomgått en förändring enligt kriminalvårdens mål, nu återgår till att vara en del av *inflödet* (Repstad 2012, s:144) alltså inte ärende som är under utredning eller behandling utan bara en klient som är berättigad hjälp från de sociala myndigheterna igen. *Återkoppling* (Repstad 2012, s:144) som påvisar hur uppföljningsarbetet fortskrider är inte tillfredsställande eftersom de sociala myndigheterna av någon anledning brustit i att betala hyra i detta fall. Nu kan det finnas flera orsaker till att inte pengar för hyra betalades ut i citatet nedan, men kontentan var

i alla fall att klienten blev vräkt och utan bostad som hon är berättigad till eftersom hon lever i missbruk.

”Förra gången jag satt inne, det var bara en kort liten volta på två månader, men jag fick hjälp och var ren när jag kom ut. Då hade minsann min handläggare lyckats sjabbla till det igen och mitt boende var borta och alla grejer magasinerade. Jag fick komma till ett akutboende i väntan på att hon skulle komma tillbaka från sin semester och vad fan tror du? Sätta mig på ett ställe där drogerna fullkomligt flödar. Jag hade för fan tagit en panna⁶ tjugo minuter efter att jag kommit dit. Det är som att släppa in en unge i en godisaffär. Sen var jag i gång igen. Samma visa, det tar aldrig slut. Likadant var det när jag kom ut från min senaste behandling och då sa jag ändå till redan innan jag åkte, att se nu till att det finns ett drogfritt boende när jag kommer tillbaka, annars är detta meningslöst. Tror du att det var ordnat? Nä. Det är lika varenda gång. Jag har varit på så många behandlingar och endast en gång har det gett resultat. Då var jag ren i två år, jag stack upp till min kusin i Norrland och bodde där ett tag. Jag fick en lägenhet när jag kom tillbaka och skötte mig jättebra. Men sen strulade soss till det igen. De glömde att betala in hyran och jag blev vräkt. Ut på gatan och då var det kört igen.”

5.8 Framtid

Kvinnornas framtidsdrömmar består av längtan till ”ett vanligt liv” samt en egen bostad. Dessa två drömmar är de som de flesta har uttryckt skulle kunna möjliggöra ett reducerat narkotikamissbruk.

Ett vanligt liv

De flesta kvinnorna i den här studien uttrycker en trötthet. De orkar inte längre, de vill ha ett vanligt liv. På frågan om hur de önskar att deras framtid ser ut och vad som skulle behövas för att sluta eller åtminstone reducera sitt narkotikamissbruk kommer liknande svar. De handlar om stöd från nära och kära, förståelse från samhälle, sjukvård och myndigheter, egen bostad och umgänge och kontakt med sina barn.

Ingen av kvinnorna i denna studie lever tillsammans med sina barn, de är antingen omhändertagna eller vuxna. På deras önskelista för framtiden är barnen högt prioriterade. De önskar att få kontakt med sina barn och de som har minderåriga barn har en stark önskan att få leva tillsammans med dem. Kvinnorna vill leva upp till samhällets krav på hur en kvinna ska vara och i och med de leva upp till en *normativ feminitet* (Lander 2003). Begreppet förklarar hur samhället ser på kvinnan, hur hon ska bete sig, uppträda, vad hon ska ägna sig åt stämmer väl in på vad kvinnorna själva vill. De vill ha ett vanligt liv, som är norm i samhället. En bostad, kontakt med sina barn, tillgång till sjukvård och kanske ett arbete. De vill inte uppträda som de gör när de är påtända och att folk ser ner på dem och dömer dem. Det är inte mycket som kvinnorna begär, men för dem är det ett stort berg att kliva över. Ett ”vanligt liv”

⁶ Spruta med amfetamin.

eftersöks av flera, integreras i samhället vilket också har en stor betydelse för att inte återfalla i missbruk (Yamanati och Spjeldnes 2011).

”Jag skulle vilja gå in på Ica och handla köttfärs och tacokrydda och betala för det med pengar som kommer från en lön och sen bära hem grejerna i en plastkasse till min egen lägenhet. Göra tacos och ställa fram chips till ungarna och kolla på idol. Tänk att få ha fredagsmys. Jag längtar till den dagen!”

Betydelsen av en egen bostad

Alla respondenter som blivit intervjuade i denna studie tar upp betydelsen av en egen bostad, de finns med i allas framtidsplaner. En egen lägenhet, någonstans att vara, en trygghet betyder oerhört mycket för kvinnorna. I intervjuskedet vara alla respondenterna bostadslösa. Vissa av dem bodde på akutboende på bistånd av socialtjänsten men ingen av dem hade kontrakt på en egen lägenhet. De allra flesta har någon gång haft en egen lägenhet. Vissa av dem alldeles nyligen, men av olika anledningar har de inte kunnat bo kvar. För en missbrukande kvinna som i de flesta fall saknar regelbunden inkomst, har betalningsanmärkningar och har blivit vräkta från tidigare bostäder är det inte lätt att få ett bostadskontrakt. En av kvinnorna har haft en lägenhet via Bostad först men valde själv att lämna den då hon tillfälligt valde att bosätta sig på annan ort. En annan har haft en referenslägenhet i fyra år men blev nyligen vräkt eftersom hon fick för mycket klagomål. En tredje har nyligen också blivit vräkt eftersom hon inte betalat egenavgift, men enligt henne själv blev den inte betald eftersom de sociala myndigheterna inte betalade ut hennes ekonomiska bistånd i tid. Enligt kvinnorna betyder tillgängligheten till en egen bostad minskad stress, man behöver inte varje dag fundera på var man ska ta vägen när kvällen kommer. Det finns en trygg punkt i tillvaron och livskvaliteten förbättras avsevärt (Yamanati och Spjeldnes 2011). En av respondenterna beskrev att när hon hade ett eget boende blev allt annat mycket lättare att ta itu med. De stora berg som byggdes upp av måsten blev lite mindre och hon kunde lättare genomföra saker hon annars inte klarade av. Hon kände sig trygg och säker när hon kunde låsa om sig på kvällarna, samtidigt som hon kom längre ifrån ett socialt utanförskap. Hennes liv normaliserades och hon kände sig inte längre stigmatiserad av samhället. De andra respondenterna uttryckte liknande berättelser.

”Åh, vad jag önskar att jag hade en egen liten stuga, där skulle jag bo alldeles själv och ha det lugnt och skönt. Jag skulle städa och ha det fint och ta dit min röda soffa som nu är magasinerad. Om den inte är möjlig och äcklig, nu förstås. Den står i ett uthus uppe hos min kusin. Den kanske inte ens finns kvar. Hon kanske har slängt den tillsammans med alla mina andra kartonger, jag tror hon skilde sig för något år sedan. Vet inte om hon har kvar huset.”

6. DISKUSSION, AVSLUTANDE SAMMANFATTNING OCH REFLEKTION

Sammanfattningsvis är resultatet av studien att det kvinnliga missbruket startas initialt med hjälp av bristande kontroll där kvinnorna uttalar upprepar att ingen brydde sig. En känsla av att vara oälskad, stigmatiserad och betydelselös var det som kvinnorna beskrev

genomgående. Att ha sociala, fungerande relationer med andra individer anser jag vara grundläggande för vår existens som också formar vår identitet. Att vara en del av en tillhörighet får oss människor att känna oss behövda och bekräftade vilket många av rapportens kvinnor uttryckte att de saknade. Respondenterna lärde sig i viss mån att nyttja narkotika genom inflytande, påverkan och social inlärning. En kombination av flera faktorer verkar öka chansen ytterligare att hamna i missbruk. De som hade hindrat dem initialt är större kontroll, bättre sociala förutsättningar, starka sociala band av den goda sorten, större ansvarstagande och meningsfull sysselsättning. En tidigare upptäckt och hjälp med psykisk ohälsa och då framför allt ADHD som i sin tur genererat i en bättre skolgång och vidare utbildning som lett till ett arbete och vidare till ett "vanligt liv" och en bostad som är största önskingarna av kvinnorna för framtiden. En kedja som lett från den ena positiva faktorn till den andra. I stället för en kedja åt motsatt håll där den ena negativa faktorn adderas och till den andra och skapar ett destruktivt sammanhang. En egen bostad skänker ett lugn där individen kan få ro att ta itu med andra problem som finns, till exempel sitt missbruk. Mycket av individens energi går åt till att bara oroa sig för var man ska tillbringa natten. Ska man få sova i en säng? Det är också en trygghet att få kunna stänga sin egen dörr. Det som vidare håller kvinnorna kvar i missbruket enligt de själva är de organisatoriska hinder som de möts av i vardagen. De upplever maktmissbruk, missförstånd och har en stor misstro för olika myndigheter. Respondenterna tar till sig det som de är inställda på att höra. De är så inställda på att få negativa besked så de kan inte ta till sig de som framkommer som är till deras fördel. Detta är ett resultat av den stigmatiseringen de utsatts för under alla år. Under intervjuerna kunde det berättas om en händelse på ett möte med socialtjänsten och när jag då tolkade det som sagts och förklarade kom de till insikt om ett helt annat utfall. Kvinnorna vittnar också om samarbetsproblem mellan olika aktörer som finns närvarande i deras liv. Den psykiska ohälsan är naturligtvis också en faktor som håller narkotikamissbruket igång. Det behövs en sinnesförändring som får individen att må bra istället för den smärta och ångest som hela tiden är närvarande. Min upplevelse var att flera av kvinnorna upplevde intervjuerna som terapi. Intervjuerna som var beräknade att ta en timme, tog upp emot fyra timmar och många tårar fälldes. Kvinnorna har ett behov av att få berätta och få prata av sig. De ville inte att jag skulle gå och undrade om jag kunde komma tillbaka så de fick berätta mer. Det finns ett tydligt behov av att kunna erbjuda samtalsterapi för missbrukande kvinnor som har traumatiserade händelser bakom sig.

Det som vidare framkommit i min rapport och bekräftar till viss del min förförståelse, och den tidigare forskning som jag tagit del av, men den visar också på faktorer som jag aldrig förr har tänkt på. Det förvånade mig att alla respondenter så starkt tillämpade neutraliseringstekniker för att rättfärdiga sitt kriminella beteende. De var många gånger dubbla i sitt budskap då de å ena sidan hävdade att de var helt å hållet deras eget fel att de nyttjade narkotika, ingen tvingade dem. Sedan uttalade de sig plötsligt att varför de hade ett beroende berodde på en rad olika orsaker. Det är just den ambivalens, en känsla av att de inte riktigt vet hur de vill ha det som är den totala upplevelsen av mina intervjuer med kvinnorna. I samma intervju uttalade en kvinna i början att hon ville sluta med droger och leva ett vanligt "Svenssonliv". I slutet av intervjun fick jag höra att hon aldrig tänkte sluta med droger eftersom hon inte kunde leva i verkligheten som ett "Svenssonliv" innebär. Deras känslor ändras snabbt och olika emotioner

verkar uppstå beroende på vilket fokus deras tankar har. Jag har hela tiden strävat efter att svara på mina frågeställningar men också att belysa och uppmärksamma narkotikamissbrukande kvinnors situation för att öka förståelsen hos olika aktörer i samhället. Det jag har fått ta del av är i en del fall fasansfulla berättelser som ingen individ skulle behöva uppleva enligt min mening. Jag hoppas detta kan leda till att nå en ökad förståelse om varför kvinnorna beter sig som de gör och lever med en missbruksproblematik.

För att möta vad som uppkom i resultatet och vad kvinnorna delgav mig föreslår jag följande åtgärdsförslag:

- Större kontroll av fosterhemsplaceringar. Inte bara initialt utan löpande under hela placeringen och vid minsta tecken till oro vidtagna åtgärder. Detta efterlyser samtliga fem kvinnor som varit placerade i fosterhem. Alla fem blev utsatta för sexuella övergrepp i fosterhemmet.
- Skola och sjukvård bör uppmärksamma avvikande beteende och misstankar om bristande kontroll i hemmet för unga utsatta flickor i större grad och satsa på insatser som kan hjälpa och stötta.
- Ökad tillgänglighet. Respondenterna beskriver att det är jobbigt att sitta i telefonkö, med otaliga samtal före eller uppsöka socialkontoret och vänta i väntrummet för att sedan få veta att deras handläggare inte är tillgänglig, varpå de kan ringa efter klockan 13.00 då jouren öppnar och få dra hela sin historia för en vikarie som hänvisar tillbaka till ordinarie handläggare när denna är åter i tjänst. Jourtiden som på de flesta socialkontor startar klockan 13.00 kunde tidigareläggas innan de berörda individerna börjar sin ”missbruksdag”.
- Att kunna se till klientens förmåga i realtid. Vad finns det för förmåga just nu? Finns samma förmåga idag som för ett halvår sedan? Handla ut ifrån de förutsättningar som finns i nuläget och ställ krav utifrån det. Ett krav som en klient inte kan uppfylla är helt irrelevant. I resultatet framkom det att kvinnorna pendlar i sitt missbruk och i sitt mående och det finns hela tiden yttre orsaker som påverkar vad de är kapabla till.
- Ett vidare samarbete mellan olika aktörer skulle öka förutsättningarna för att en insats för de missbrukande kvinnorna ska lyckas.
- Ökade resurser för terapi och samtal för kvinnor som befinner sig i missbruk.

För att knyta ihop säcken måste jag ändå framhålla att många av de åtgärder jag föreslagit bygger på en vilja också från kvinnorna själva och det är inte alltid den finns. Då är det viktigt med ett motivationsarbete från människor i deras närhet och ibland kanske bara någon som lyssnar, förstår och är snäll. I slutskedet av detta intressanta uppsatsskrivande kan jag bara konstatera att de fantastiska kvinnor jag har fått den stora möjligheten att få intervjua har inte haft så mycket snällhet i sitt liv samt att mycket av de händelser som skett har berott just på: Om inte...

REFERENSER

Becker Howard S (2008) *Tricks of the Trade- Yrkesknep för samhällsvetare*. Licensed by the University of Chicago Press. Chicago, Illinois, USA. Liber AB, Malmö.

Bjerrum-Nielsen, H & Rudberg, M (1989) *Historien om jenter og gutter*. Oslo: Universitetsforlaget.

Brottsförebyggande Rådet (2008). *2007 års reform för bättre utslussning i Kriminalvården. Vilka blev effekterna under det första året?* (Rapport 2008:19). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande Rådet (2010). *Råd för framtiden. Det är inte gratis men det lönar sig*. Rapport (2010:11). Umeå: Brottsförebyggande Rådet.

Bryman, A. (2014). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.

Christensen, T., Læg Reid, P., Roness, P. G. & Røvik, K. A. (2005). *Organisationsteori för offentlig sektor*. Malmö: Liber.

Dalen, Monica (2011) *Intervju som metod*. Malmö: Gleerup utbildning AB

Descombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Durkheim, Émile (1997). *The division of labor in society*. New York: Free press

- Flaa, Hofoss, Holmer-Hover, Medhus och Rønning (1995) *Introduktion till organisationsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Goldberg Ted. (2010) *Hur blir man narkoman och hur hindrar vi det?* Solna: Academic Publishing of Sweden.
- Hirdman, Y (1988) *Genussystemet-Reflektioner kring kvinnors sociala underordning*. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. Nr 3, s 49-63.
- Hirschi Travis (1969) *Causes of delinquency*. Berkely: University of California Press
- Johansson, Anna (2005) *Narrativ teori och metod*. Malmö: Författaren och studentlitteratur.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (Torhell, Sven-Erik övers.). Lund: Studentlitteratur AB.
- Lander Ingrid. (2003) *Den flygande Maran*. Kriminologiska intuitionen. Stockholm: Universitetet.
- Laub, John H. & Sampson, Robert J. (2003). *Shared Beginnings, divergent lives: Delinquent boys to age 70*. Cambridge: Harvard University Press.
- Nakken, Craig (2012). *Jaget och missbrukaren* Malmö: Prinfo Grafiskt Center.
- Repstad, Pål (2012) *Sociologiska perspektiv i vård, omsorg och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Riksrevisionen (2009). *Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall i brott. Verkställighetsplanering och samverkan inför de intagnas frigivning (Rapport 2009:27)* Stockholm: Riksdagstryckeriet.
- Ring Jonas (1999) *Hem, skola, kamrater och brott*. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Runquist, W. (2012). *Legitimering av tvångsvård – klienter och deras socialsekreterare om LVM*. Malmö: Égalité
- Scheff, Thomas, J (1990) *Microsociology-discourse, emotion and social structure*. Chicago: University of Chicago press.
- Scott B. Marvin & Lyman M. Stanford (1968) Accounts. *American Sociological Review*, Vol 33, No 1
- Skårner, A. (2002) *Skilda Världar? En studie av narkotikamissbrukares sociala relationer och sociala nätverk*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete. Skriftserien Nr 2001:5, Göteborgs universitet
- Sykes M, Gresham & Matzas, David (1957) Techniques of neutralization: a theory of delinquency. *American Sociological Review*. Vol.22, No 6.
- Thornberg, Robert och Fejes, Andreas (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Trulsson, K. (2006) *Dans på lina*. Stockholm: Carlssons bokförlag. Scandbook Falun.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab.

Yamatani H. & Spjeldnes S. (2011). Saving Our Criminal Justice System: The Efficacy of a Collaborative Social Service. *Social Work*. Vol. 56, no 1.

Ödman, Per-Johan (2007) *Tolkning, förståelse och vetande- Hermeneutik i teori och praktik*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.

Elektroniska källor

<http://www.can.se/sv/drogfakta/fragor-och-svar/narkotika/#Hur-manga-anvander-narkotika-i-Sverige>(2016-04-18)

<https://www.folhalsomyndigheten.se/amnesomraden/andts/narkotika/skadeverknningar/dodlighet/> (2016-04-24)

www.kriminalvarden.se.(2015-05-09). Kriminalvården (2015). *Utslussning*.
<http://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivardochhakte/fangelse/utslussning?> (2015-04-21)

Kris (2015). *Info*. <http://kris.a.se/info/> (2015-05-09).

Kriminalvården (2015). *Verkställighetsplan*. <http://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivardochhakte/verkstallighetsplan>. (2015-05-22, 12:20).

Nutek (2006). Det sociala företaget och samhället. Socioekonomiska bokslut för Vägen ut!

<https://pathwaystohousing.org>

http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/fangelselag-2010610_sfs-2010-610 (2016-04-28)

<http://www.socialstyrelsen.se/register/dodsorsaksregistret> (2016-04-24)

<http://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/sokimetodguidenforsocialarbete/bostadforst> (2016-04-19)

Socialstyrelsen, *Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård* Artikelnr: 2007-102-1
< http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8933/2007-102-1_20071021_rev.pdf > (2016-05-22)

BILAGOR

Bilaga 1

Tack för att du delar med dig en liten bit av ditt liv.

Jag studerar till kriminolog på master nivå vid Göteborgs Universitet och ska skriva en examensuppsats om hur kvinnor påverkas av sin bakgrund för att hamna i ett missbruk och leva ett destruktivt liv. Men också hur man som kvinna påverkas av den behandling man får av olika myndigheter i samhället när man befinner sig i den situation som ett missbruk medför. Syftet med mitt arbete är att förstå och kanske på något vis komma fram till hur jag kan hjälpa. För att förstå din situation bättre skulle jag vilja veta vilka insatser som hade behövts i början av ditt missbruk och vilken hjälp som du anser att du skulle behöva nu.

Jag är så tacksam och glad över att just du vill hjälpa mig med detta genom att tala om för mig hur du har haft det och hur du upplever de problem du utsätts för när du inte får den hjälp du så gärna vill ha.

Jag kommer inte att berätta vem du är eller föra vidare det du har berättat för mig. När jag skriver kommer jag att göra det på ett sådant vis att ingen kommer känna igen just det du har berättat och kunna säga att det var du. Jag byter ut namn och ålder och ändrar i texten för att du ska förbli anonym. Den enda som jag kommer att diskutera min intervju med dig om, är min handledare som hjälper mig med mitt arbete, men inte ens till henne kommer jag att avslöja ditt namn.

Du kan när du vill bestämma att du inte längre vill fortsätta intervjun och du behöver inte svara på alla frågor. Du berättar bara det du vill och ingenting annat. Även efter intervjun kan du ångra dig och tala om för mig att du inte vill att jag använder de du berättat för mig.

Om det är okej för dig så spelar jag in vårt samtal och det kommer jag att radera när min uppsats är klar. Likadant är det om jag för anteckningar.

TACK är en gång, din medverkan är verkligen superviktig. Utan dig hade inte den här uppsatsen varit möjlig att genomföra.

Önskar dig allt gott!

Malin Eliasson

Vill du nå mig kan du göra det på telefon: 031- 367 96 56, 031-367 96 64 eller 0722-12 87 97

Bilaga 2

Intervjuguide

Uppmjukande frågor:

- Hur gammal är du?
- Söker efter en gemensam nämnare och pratar lite om det. Kan vara: Klädstil, barn, mat, musik, smycken, samma telefon.

Bakgrund:

- Berätta om din bakgrund.

Missbruk:

- Berätta om när och hur du provade narkotika första gången. Hur kommer det sig att du började missbruka narkotika och fanns det något i det initiala skedet som kunde ha hindrat dig?

- När anser du själv att du var fast i ett missbruk?
- Har du en vilja att sluta med droger?

Relationer:

- Vad är det som gör att du fortfarande missbrukar droger? Beror det på några av dina relationer?

Problem idag:

- Vilka problem upplever du att du har idag och hur kan de åtgärdas?

Organisatoriska hinder:

- Finns det tillräckligt med stöd och hjälp för dig och kvinnor i samma situation som du?
- Vilken form av hjälp skulle du behöva och av vem?
- Kan du ge exempel på när du blev förstörd av någon form av myndighet och faktiskt fick och tog emot hjälp.
- Kan du ge exempel på när du blivit missförstådd och upplevt att myndigheter inte bryr sig och inte är villiga att hjälpa.

Framtid:

- Hur vill du att din framtid ska se ut och vad skulle du behöva för att komma dit?